

ฐานข้อมูล และแผนบริหารจัดการพื้นที่
เพื่อฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณพื้นที่ป่าพรุ

ควนขันเสียวน

เอกสารวิชาการเลขที่ 09/04/2568
กลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

ฐานข้อมูล และแผนบริหารจัดการพื้นที่
เพื่อฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณพื้นที่ป่าพรุ

ควนชีเสียน

จัดทำโดย

นางสาววันดี พึ่งเจาะ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

นางลาวรรณ สุวรรณประภา นักสำรวจดินปฏิบัติการ

นางสาวพิชชากร สุทรานุกุล นักสำรวจดินปฏิบัติการ

กลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	I
สารบัญตาราง	III
สารบัญรูป	IV
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-2
1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.5 ผู้ดำเนินการ	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขตพื้นที่ป่าพรุควนชีเสียน	2-1
2.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-
2.5 สภาพการใช้ที่ดิน	2-
2.6 ทรัพยากรธรรมชาติ	2-9
บทที่ 3 การวิเคราะห์ทรัพยากร	3-1
3.1 สถานภาพทรัพยากร	3-1
3.2 การประเมินคุณภาพที่ดิน	3-8
บทที่ 4 แผนบริหารจัดการพื้นที่ด้วยการพัฒนาที่ดิน	4-1
4.1 แผนการใช้ที่ดิน	4-1
4.2 แผนบริหารจัดการพื้นที่ด้วยการพัฒนาที่ดิน	4-11

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 มาตรการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่และแนวทางการขับเคลื่อน แผนการใช้ที่ดินเชิงนโยบาย	4-12
4.4 สรุปและข้อเสนอแนะ	4-19
เอกสารอ้างอิง	อ-1
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ใน เขตป่าสงวนแห่งชาติ	ผ-1
ภาคผนวกที่ 2 การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ	ผ-3

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจวัดอากาศ จังหวัดพัทลุง (ปี พ.ศ. 2558-2567)	2-4
ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-6
ตารางที่ 2-3 ทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-17
ตารางที่ 3-1 ข้อมูลที่ดินของรัฐที่ใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่ ป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-2
ตารางที่ 3-2 สถานภาพทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-3
ตารางที่ 3-3 สถานภาพทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-6
ตารางที่ 4-1 แผนการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	4-1
ตารางที่ 4-2 แผนบริหารจัดการพื้นที่บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	4-14

สารบัญรูป

		หน้า
รูปที่ 2-1	ที่ตั้ง ขอบเขต เส้นทางน้ำ และแหล่งน้ำธรรมชาติ บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-
รูปที่ 2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดพัทลุง	2-
รูปที่ 2-3	สภาพการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-8
รูปที่ 2-4	เขตพื้นที่อนุรักษ์บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-11
รูปที่ 2-5	เขตป่าสงวนแห่งชาติบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-12
รูปที่ 2-6	เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-13
รูปที่ 2-7	พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-14
รูปที่ 2-8	แนวเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-15
รูปที่ 2-9	ทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	2-18
รูปที่ 3-1	สถานภาพทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-4
รูปที่ 3-2	สถานภาพทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-7
รูปที่ 3-3	พื้นที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกข้าวบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-11
รูปที่ 3-4	พื้นที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพริกบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-12
รูปที่ 3-5	พื้นที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกทุเรียนบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-13
รูปที่ 3-6	พื้นที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกเงาะบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-14
รูปที่ 3-7	พื้นที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกมังคุดบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร	3-15

ฐานข้อมูล และแผนงานบริหารจัดการพื้นที่เพื่อฟื้นฟูความมั่นคงปลอดภัยทางชีวภาพบริเวณพื้นที่ป่าห้วยหลวงบ้านกึ่งชน

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ป่าพรุเป็นแหล่งดูดซับคาร์บอนที่สำคัญของโลก มีศักยภาพช่วยปรับสภาพอากาศของท้องถิ่น รักษาความสมบูรณ์ของดินและน้ำ ป่าพรุยังทำหน้าที่เป็นแหล่งกักเก็บน้ำจืดช่วยควบคุมไฟป่า นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ทำหน้าที่เป็นแนวกันชนจากภัยธรรมชาติ ป้องกันน้ำเค็มรุกเข้าแผ่นดิน ป้องกันการกัดเซาะของชายฝั่ง ดักตะกอนและแร่ธาตุ เป็นแหล่งอาหารและแหล่งทำกิน สร้างอาชีพให้กับชุมชนรอบผืนป่า ทั้งนี้ป่าพรุมีความสามารถในการกักเก็บคาร์บอนประสิทธิภาพสูงกว่าป่าเขตร้อนทั่วไป เนื่องจากดินพีต (Peat) จะมีความหนาตั้งแต่ 1-10 เมตร หรือมากกว่านั้น จึงทำให้ป่าพรุสามารถกักเก็บคาร์บอนได้มากกว่า โดยป่าพรุที่มีดินพีตหนา 10 เมตรขึ้นไป จะสามารถกักเก็บคาร์บอนได้มากถึง 5,800 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เปอร์เฮกตาร์ ส่วนพื้นที่ป่าเขตร้อนทั่วไปกักเก็บคาร์บอนได้เพียง 300-800 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เปอร์เฮกตาร์ ดังนั้นการทำลายพื้นที่ป่าพรุ จะส่งผลให้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถูกปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศเทียบเท่าการปล่อยควันพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้ป่าพรุเสื่อมโทรม คือ ขาดการดูแลพื้นที่ป่าพรุดั้งเดิมและพรุที่กำลังฟื้นตัว ขาดเทคโนโลยีในการจัดการระดับน้ำหล่อเลี้ยงพื้นที่ป่าพรุ รวมทั้งการป้องกันไฟป่าและขาดการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของป่าพรุในการกักเก็บคาร์บอน อีกทั้งยังไม่มีนโยบายหรือแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับป่าพรุ โดยเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ป่าพรุอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันได้มีการขยายพื้นที่เกษตรกรรมเข้ามาในเขตพื้นที่ป่าพรุมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและนาข้าว เมื่อความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรมีปริมาณมากขึ้นทำให้ระดับน้ำไหลลงสู่ป่าพรุลดน้อยลง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดไฟไหม้พรุในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากดินป่าพรุมีปริมาณซากพืชทับถมเป็นจำนวนมาก การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณป่าพรุไม่ถูกต้อง มีการลักลอบตัดไม้ การระบายน้ำออกจากพื้นที่ป่าพรุเพื่อใช้ทำการเกษตร ส่งผลให้ป่าพรุมีสภาพเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศของป่าพรุอย่างรุนแรง ปริมาณสัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว พืชพรรณธรรมชาติได้รับความเสียหาย และเกิดน้ำท่วมขังในฤดูฝน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 5 ภายใต้ยุทธศาสตร์ ระยะ 20 ปี ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน มีภารกิจในการดำเนินการสำรวจ จำแนก วิเคราะห์ และติดตามสถานการณ์สภาพการใช้ที่ดิน เพื่อการพัฒนาที่ดิน การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งนี้การวางแผนการใช้ที่ดินจำเป็นต้องมีการจัดทำฐานข้อมูลและวางแผนการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่โครงการฯ เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม และเกิดความสมดุลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืน ลดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสนับสนุนให้มีการนำไปใช้เป็นกรอบร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพิ่มประสิทธิภาพและการจัดการฐานข้อมูลทางการเกษตรเพื่อการอนุรักษ์และรักษาฐานทรัพยากรทางการเกษตรที่สำคัญให้มีความอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนคุ้มครองที่ดินทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 สำรวจวิเคราะห์ฐานข้อมูลด้านทรัพยากรดิน น้ำ และสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายบริเวณพื้นที่โครงการฯ

1.2.3 จัดทำแผนการใช้ที่ดินเพื่อบริหารจัดการพื้นที่เสื่อมโทรมด้วยการพัฒนาที่ดิน

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา เดือนตุลาคม 2567 ถึงเดือนกันยายน 2568

1.3.2 สถานที่ดำเนินงาน ป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 รวบรวม ปรับปรุงและจัดทำฐานข้อมูลสภาพการใช้ที่ดิน ข้อมูลแผนที่ดิน บริเวณพื้นที่โครงการฯ มาตราส่วน 1:25,000

1.4.2 ศึกษา รวบรวม ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลด้านทรัพยากร ขอบเขตป่าไม้ตามกฎหมาย และพื้นที่ที่มีข้อกำหนดในการใช้ประโยชน์ตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ บริเวณพื้นที่โครงการฯ

1.4.3 การนำเข้าข้อมูลแผนที่ โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่หน่วยที่ดิน แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน แผนที่การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน แผนที่ขอบเขตป่า เป็นต้น และทำการจัดเก็บในรูปแบบ Digital data และข้อมูลรายละเอียดเชื่อมโยงอื่น ๆ (non-spatial data) พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลภาคสนาม

1.4.4 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อจัดทำฐานข้อมูล โดยการซ้อนทับแผนที่เพื่อวิเคราะห์และพิจารณาร่วมกับข้อจำกัดและข้อกำหนดในการใช้พื้นที่ และจัดทำแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่โครงการฯ (รัศมี 5 กิโลเมตร) การวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะด้านประกอบด้วย

(1) การวิเคราะห์เพื่อจัดทำหน่วยที่ดิน โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการซ้อนทับข้อมูลแผนที่ต่าง ๆ

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลภูมิอากาศเพื่อหาปริมาณการระเหยและการคายน้ำอ้างอิง ปริมาณน้ำฝนที่เป็นประโยชน์และช่วงระยะเวลาปลูกพืช

(3) การประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

(4) วิเคราะห์นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านการอนุรักษ์และพัฒนาที่มีผลต่อสถานภาพของทรัพยากรที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะนโยบาย แนวทางการจัดการการใช้ที่ดิน และใช้ประกอบการกำหนดเขตการใช้ที่ดินในการวางแผนการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่

(5) จัดทำแผนการใช้ที่ดินเพื่อบริหารจัดการพื้นที่เสื่อมโทรมด้วยการพัฒนาที่ดิน เพื่อฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณพื้นที่ป่าพรุ โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

1.4.5 การนำเสนอข้อมูล

(1) นำเสนอในรูปแบบของรายงานแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมสำหรับกิจกรรมด้านต่าง ๆ พร้อมข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละเขต ซึ่งได้จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะด้าน

(2) นำเสนอในรูปของแผนที่แผนการใช้ที่ดิน มาตราส่วน 1:25,000

1.5 ผู้ดำเนินการ

นางสาววันดี พึ่งเจาะ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

นางลารรณ สุวรรณประภา นักสำรวจดินปฏิบัติการ

นางสาวพิชชากร สุทธานุกุล นักสำรวจดินปฏิบัติการ

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขตพื้นที่ป่าพรุควนขี้เสียน

ป่าพรุควนขี้เสียนเป็นระบบนิเวศประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังอยู่ถาวรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ตั้งอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ประมาณ 3,085 ไร่ โดย □พรุควนขี้เสียน□ได้รับการขึ้นทะเบียนอยู่ในบัญชีรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) ตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการอนุรักษ์และยับยั้งการสูญเสียของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก โดยจะต้องมีการจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด เนื่องจากพรุควนขี้เสียนมีลักษณะเป็นป่าพรุมีน้ำท่วมขังตลอดทั้งปี เป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติและแหล่งนิเวศวิทยาของพืชและสัตว์หลากหลายสายพันธุ์ ประกอบด้วยป่าพรุเสม็ดขาว หุ่นง่าขึ้นที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงมาก ความลึกประมาณ 0-2 เมตร เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ทำรังและวางไข่ของนกไม่ต่ำกว่า 187 ชนิด ชนิดนกที่สำคัญ ได้แก่ นกกาบบัว นกแอ้งนัว นกตะกรุม นกกระสานวล นกช่อนหอยขาว เหยี่ยวดำ นกฟีนฟุต ฯลฯ มีลำน้ำสำคัญหลายสายไหลผ่าน ได้แก่ คลองเค็ง คลองปันแต คลองสะแกทอง คลองแหลมไหนด คลองควน คลองกระถิน คลองบ้านขาว คลองบ้านบน และคลองงูวน

2.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน

การศึกษานี้กำหนดพื้นที่กันชนเบื้องต้นไว้ที่รัศมี 5 กิโลเมตร จากพื้นที่ป่าพรุควนขี้เสียน มีเนื้อที่ 117,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา และอำเภอละโวด จังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่ศึกษามีอาณาเขตดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลเค็ง อำเภอละโวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศใต้	ติดกับตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลปันแต ตำบลแหลมไหนด จังหวัดพัทลุง และตำบลลอนหาด อำเภอละโวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3 สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ป่าพรุควนชีเสียนมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มคล้ายแอ่งกระทะ ทำให้น้ำท่วมขังในพื้นที่ตลอดทั้งปี ป่าพรุควนชีเสียนตั้งอยู่ทางตอนเหนือของทะเลน้อย และทะเลสาบสงขลา มีทางน้ำหลายสายไหลเข้าสู่พื้นที่ก่อนไหลออกทางทะเลสาบสงขลา โดยมีทางน้ำหลัก ได้แก่ คลองเคร็ง คลองปากปะ

ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร ส่วนใหญ่มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีเนื้อที่คิดเป็นร้อยละ 79.10 ของพื้นที่ศึกษา รองลงมาเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ร้อยละ 1.96 ของพื้นที่ศึกษา และพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด ร้อยละ 1.21 ของพื้นที่ศึกษา ตามลำดับ

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ จังหวัดพัทลุง (พ.ศ. 2558-2567) บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร มีรายละเอียดดังนี้

อุณหภูมิ มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 28.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 24.7 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝน มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 2382.0 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 168 วัน โดยเดือนพฤษภาคมมีฝนตกมากที่สุด มีปริมาณฝน 610.2 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 24 วัน

สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 10 ปี (พ.ศ. 2558-2567) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพัทลุง ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETO) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี

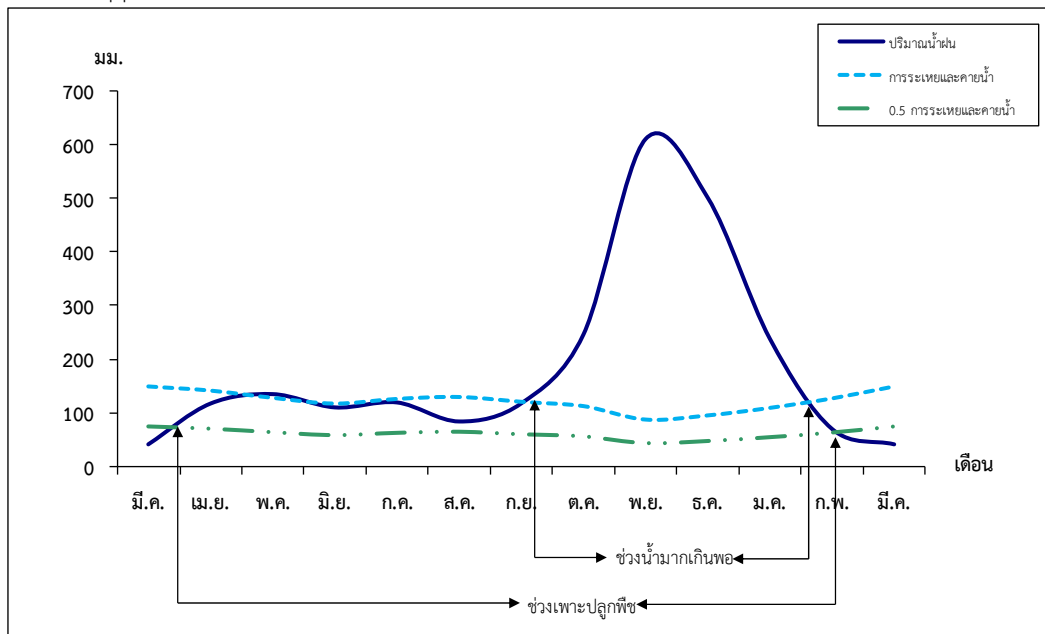
ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกันยายนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจวัดอากาศ จังหวัดพัทลุง (ปี พ.ศ. 2558-2567)

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ¹ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ¹ (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	24.1	30.6	27.2	85.4	237.5	15.0	108.5	147.2
ก.พ.	24.2	31.4	27.5	81.8	69.1	8.0	126.0	61.5
มี.ค.	24.4	33.0	28.8	80.0	40.4	5.0	148.2	37.8
เม.ย.	25.3	34.1	30.1	80.7	116.5	8.0	140.4	94.8
พ.ค.	25.5	34.2	30.2	82.3	134.3	13.0	127.1	105.4
มิ.ย.	24.9	33.7	29.7	81.6	109.3	12.0	116.4	90.2
ก.ค.	24.9	33.5	29.3	81.3	118.6	14.0	124.9	96.1
ส.ค.	24.9	33.7	29.7	80.1	83.2	13.0	128.7	72.2
ก.ย.	24.7	33.1	29.4	82.4	116.8	15.0	119.7	95.0
ต.ค.	24.7	32.4	29.0	85.2	245.5	20.0	111.6	149.1
พ.ย.	24.4	30.5	28.2	90.3	610.2	24.0	86.7	186.0
ธ.ค.	24.2	30.2	27.7	88.2	500.6	21.0	94.6	175.1
เฉลี่ย	24.7	32.5	28.9	83.3	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	2,382.0	168.0	1,432.7	1,310.4

หมายเหตุ: ¹จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2568)

หมายเหตุ: ใช้ข้อมูลน้ำฝน 13 เดือน เพราะสามารถแสดงให้เห็นความต่อเนื่องของชุดข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดพัทลุง

2.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน จากข้อมูลการใช้ที่ดินทั้งในและนอกพื้นที่เขตป่าตามกฎหมายจังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราช (กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน, 2563) พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 30.86 ของพื้นที่ศึกษา รองลงมาคือพื้นที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 27.33 ของพื้นที่ศึกษา พื้นที่เบ็ดเตล็ด พื้นที่แหล่งน้ำ และพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง คิดเป็นร้อยละ 24.32 14.14 และ 3.35 ของพื้นที่ศึกษา ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้ (ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-3)

- 1) **พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง** มีเนื้อที่ 3,937 ไร่ หรือร้อยละ 3.35 ของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย หมู่บ้านบนพื้นราบ สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ ถนน และสถานบริการน้ำมัน
- 2) **พื้นที่เกษตรกรรม** มีเนื้อที่ 36,237 ไร่ หรือร้อยละ 30.86 ของพื้นที่ศึกษา พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาข้าว ร้อยละ 10.20 รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกยางพารา ร้อยละ 7.98 และปาล์มน้ำมัน ร้อยละ 7.66 ตามลำดับ
- 3) **พื้นที่ป่าไม้** มีเนื้อที่ 32,120 ไร่ หรือร้อยละ 27.33 ของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยป่าพรุหรือสภาพพื้นที่ฟู และป่าพรุสมบูรณ์
- 4) **พื้นที่เบ็ดเตล็ด** มีเนื้อที่ 28,580 ไร่ หรือร้อยละ 24.32 ของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยพื้นที่ลุ่มทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ บ่อลูกรัง บ่อดิน และพื้นที่ถม
- 5) **พื้นที่น้ำ** มีเนื้อที่ 16,626 ไร่ หรือร้อยละ 14.14 ของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยแม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และบ่อน้ำในไร่นา

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	1. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,937	3.35
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	3,405	2.90
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	330	0.28
U405	ถนน	183	0.16
U600	สถานที่ร้าง	4	n.s.
U605	สถานบริการน้ำมัน	15	0.01
	2. พื้นที่เกษตรกรรม	36,237	30.86
	1) พื้นที่นา	13,483	11.47
A100	นาร้าง	1,495	1.27
A101	นาข้าว	11,988	10.20
	2) พืชไร่	71	0.06
A200	ไร่ร้าง	14	0.01
A229	พริก	57	0.05
	3) พืชไร่/ไม้ยืนต้น	2	n.s.
A229/A303	พริก/ปาล์มน้ำมัน	2	n.s.
	4) ไม้ยืนต้น	22,201	18.91
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	3,538	3.01
A301	ไม้ยืนต้นผสม	18	0.02
A302	ยางพารา	9,374	7.98
A303	ปาล์มน้ำมัน	9,000	7.66
A307	สนประดิพัทธ์	77	0.07
A308	กระถิน	194	0.17
	5) ไม้ยืนต้น/ไม้ผล	25	0.02
A302/A308	ยางพารา/กระถิน	25	0.02
	6) ไม้ยืนต้น/สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	7	0.01
A303/A903	ปาล์มน้ำมัน/สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง	7	0.01
	7) ไม้ผล	255	0.22
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	8	0.01
A401	ไม้ผลผสม	240	0.20
A404	เงาะ	6	0.01
A422	มะนาว	1	n.s.
	8) พืชสวน	32	0.03
A502	พืชผัก	2	n.s.
A510	นาหญ้า	30	0.03

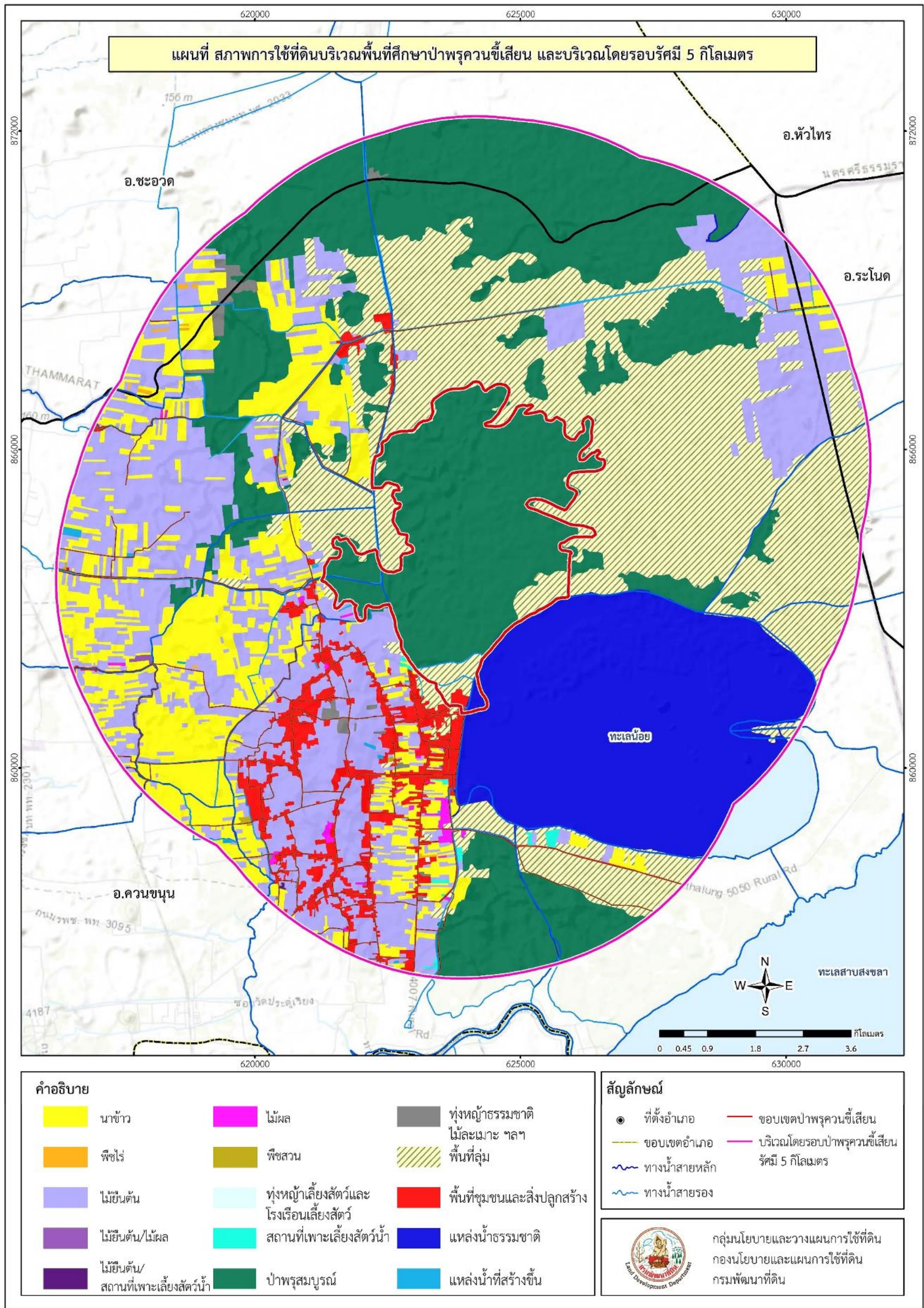
ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

สัญลักษณ์	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	9) พึ่งพญาเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	21	0.02
A701	พึ่งพญาเลี้ยงสัตว์	8	0.01
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	3	n.s.
A703	โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	9	0.01
A704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	1	n.s.
	10) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	140	0.12
A900	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร้าง	43	0.04
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	64	0.05
A903	สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง	33	0.03
	3. พื้นที่ป่าไม้	32,120	27.33
F400	ป่าพรุรอสภาพฟื้นฟู	14,937	12.71
F401	ป่าพรุสมบูรณ์	17,183	14.62
	4. พื้นที่เบ็ดเตล็ด	28,580	24.32
M101	พึ่งพญาธรรมชาติ	325	0.28
M102	พึ่งพญาสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	17	0.01
M201	พื้นที่ลุ่ม	28,100	23.91
M302	บ่อลูกรัง	105	0.09
M304	บ่อดิน	7	0.01
M405	พื้นที่ถม	26	0.02
	5. พื้นที่แหล่งน้ำ	16,626	14.14
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	314	0.27
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	15,374	13.08
W202	บ่อน้ำในไร่นา	123	0.10
W203	คลองชลประทาน	815	0.69
	รวมทั้งหมด	117,500	100.00

หมายเหตุ: 1. n.s. = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

2. เนื้อที่ได้จากการคำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

ที่มา: ดัดแปลงจากสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดนครราชสีมา และสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดพัทลุง กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (2563)

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

2.6 ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรป่าไม้ 2) ทรัพยากรน้ำ และ 3) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 ทรัพยากรป่าไม้

1) **เขตพื้นที่อนุรักษ์** (รูปที่ 2-4) ได้แก่ **พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย** เป็นเขตห้ามล่าฯ ซึ่งประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 84 ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2518 มีเนื้อที่ 87,964 ไร่ หรือร้อยละ 74.86 ของพื้นที่ศึกษา

2) เขตป่าสงวนแห่งชาติ (รูปที่ 2-5)

(1) **ป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองยวน (T3.013)** เนื้อที่ 3,403 ไร่ หรือร้อยละ 2.90 ของพื้นที่ศึกษา

(2) **ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขียว (T3.037)** เนื้อที่ 5,648 ไร่ หรือร้อยละ 4.80 ของพื้นที่ศึกษา

(3) **ป่าสงวนแห่งชาติป่าบ้านกุ่มแปะ ป่าบ้านในลุ่ม และป่าพรุควนเคร็ง (S1.069)** เนื้อที่ 396 ไร่ หรือร้อยละ 0.34 ของพื้นที่ศึกษา

3) ป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่

(1) **การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535) ดังนี้ (รูปที่ 2-6)

- **เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C)** หมายถึงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าหายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ อันเกิดจากน้ำท่วมและการพังทลายของดิน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่อนุรักษ์ไว้เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา การวิจัย นันทนาการของประชาชน และความมั่นคงของชาติ สำหรับในพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียนมีเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ เนื้อที่ 3,877 ไร่ หรือร้อยละ 3.30 ของพื้นที่ศึกษา

- **เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E)** หมายถึงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดไว้เพื่อผลิตไม้และของป่า รวมถึงพื้นที่เศรษฐกิจตามนัยมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ และการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่เพื่อการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ และพื้นที่ประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างทรัพยากรป่าไม้กับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ และต้องไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จำแนกให้เป็นเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ สำหรับในพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียนมีเขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ เนื้อที่ 5,290 ไร่ หรือร้อยละ 4.50 ของพื้นที่ศึกษา

- **เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมกับการเกษตร (Zone A)** หมายถึงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสมรรถนะที่ดินเหมาะสมต่อการเกษตรหรือศักยภาพสูงในการพัฒนาด้านการเกษตรตามผลการจำแนกสมรรถนะที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน และต้องไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะจำแนกให้เป็นเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ และเขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ สำหรับในพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียนมีเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร เนื้อที่ 212 ไร่ หรือร้อยละ 0.18 ของพื้นที่ศึกษา

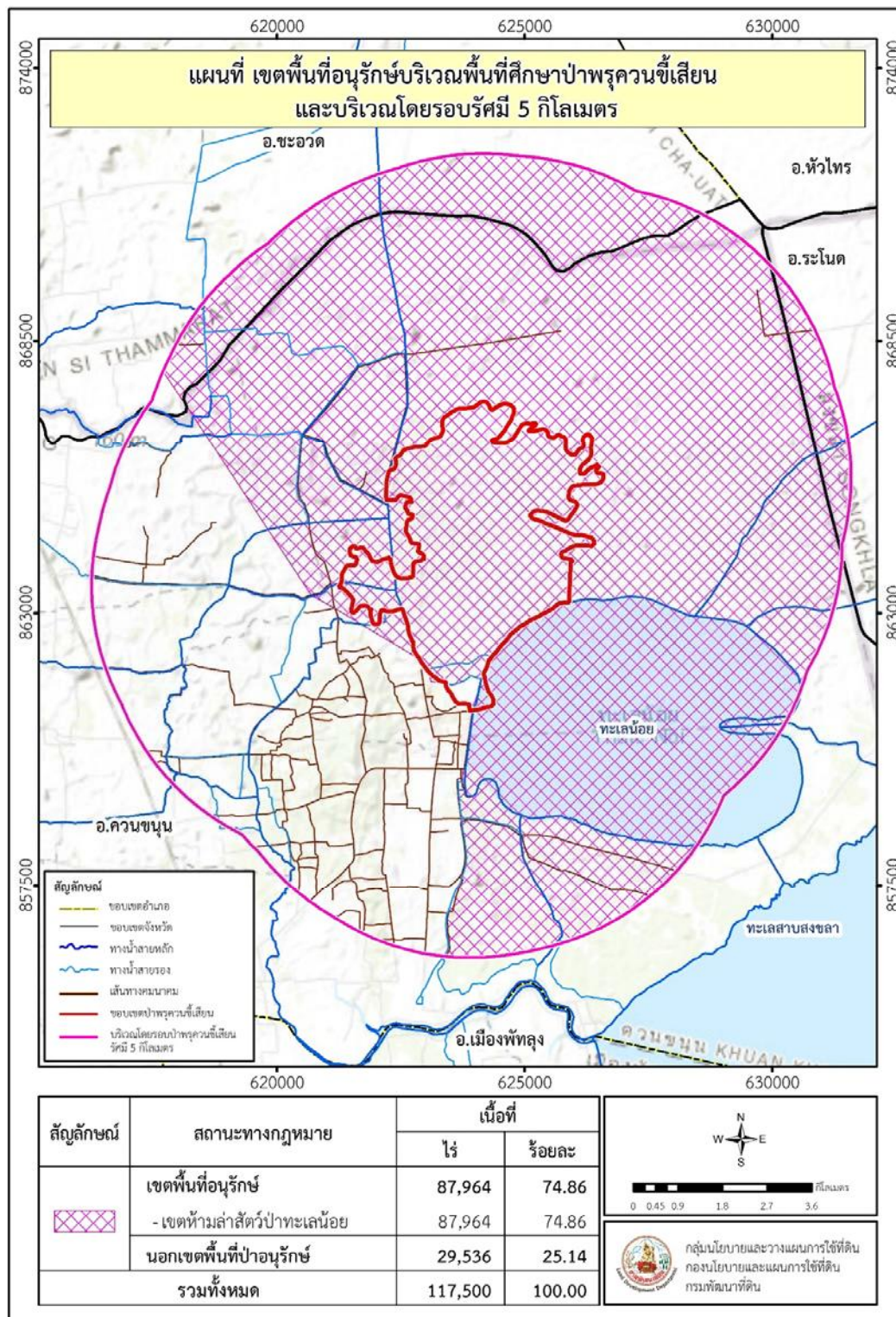
(2) การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) เพื่อประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ (รูปที่ 2-7)

- พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งการทำไม้เหมืองแร่ และการปลูกพืชกิจกรรมประเภทไม้ยืนต้น แต่ต้องมีการควบคุมวิธีการปฏิบัติอย่างเข้มงวดให้เป็นไปตามหลักอนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่ศึกษามีพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 373 ไร่ หรือร้อยละ 0.32 ของพื้นที่ศึกษา

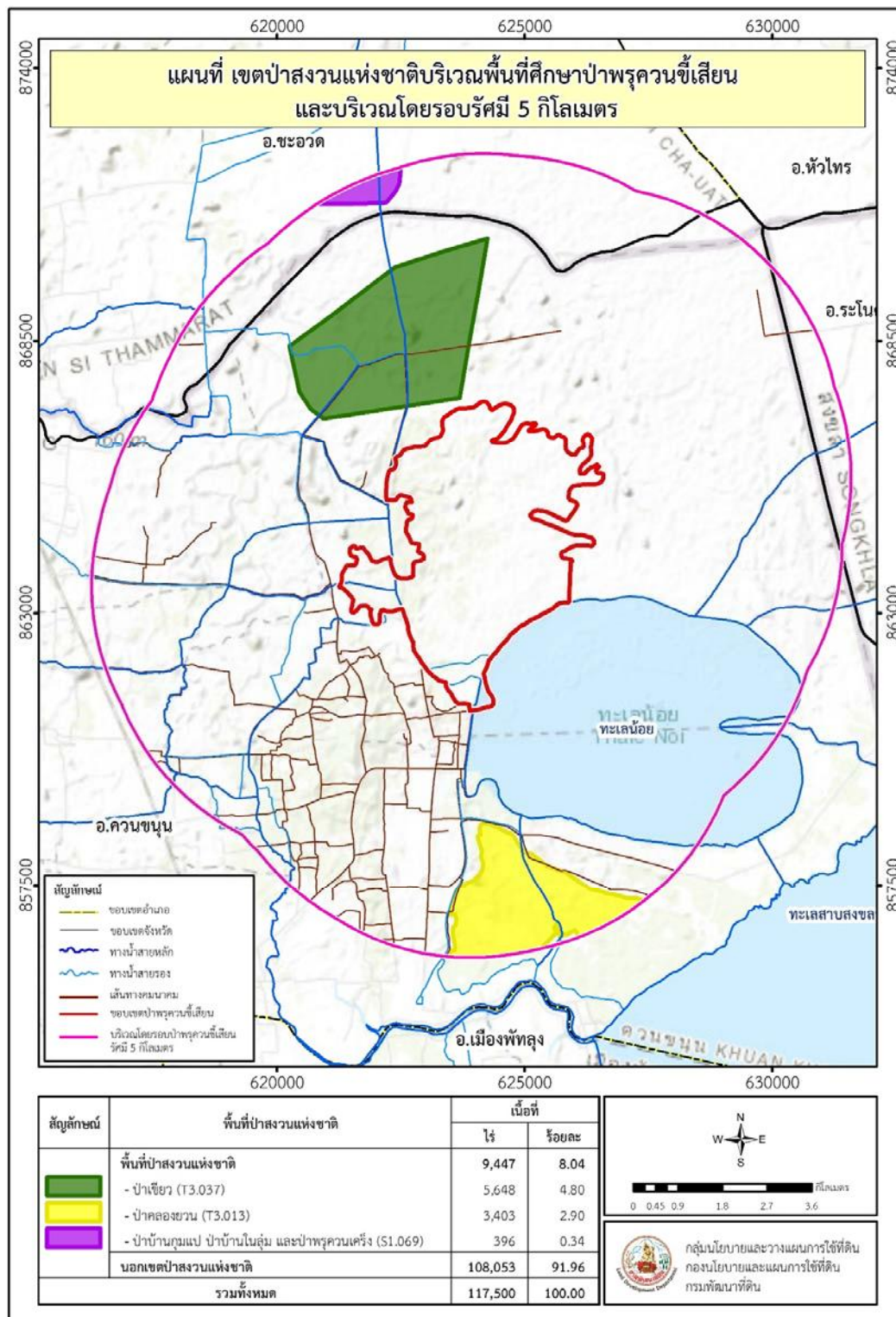
- พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 4 สภาพป่าของลุ่มน้ำชั้นนี้ได้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการพืชไร่เป็นส่วนใหญ่ มติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม แต่ต้องเป็นบริเวณที่มีความลาดชันไม่เกิน 28 เปอร์เซ็นต์ และต้องมีการวางแผนใช้ที่ดินตามมาตรการการอนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่ศึกษามีพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 4 เนื้อที่ 2,030 ไร่ หรือร้อยละ 1.73 ของพื้นที่ศึกษา

- พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 5 สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบเรียบหรือที่ลุ่มหรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่ป่าไม้ได้ถูกแผ้วถางเพื่อประโยชน์ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนาและกิจการอื่นไปแล้ว ในพื้นที่ศึกษามีพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 115,097 ไร่ หรือร้อยละ 97.95 ของพื้นที่ศึกษา

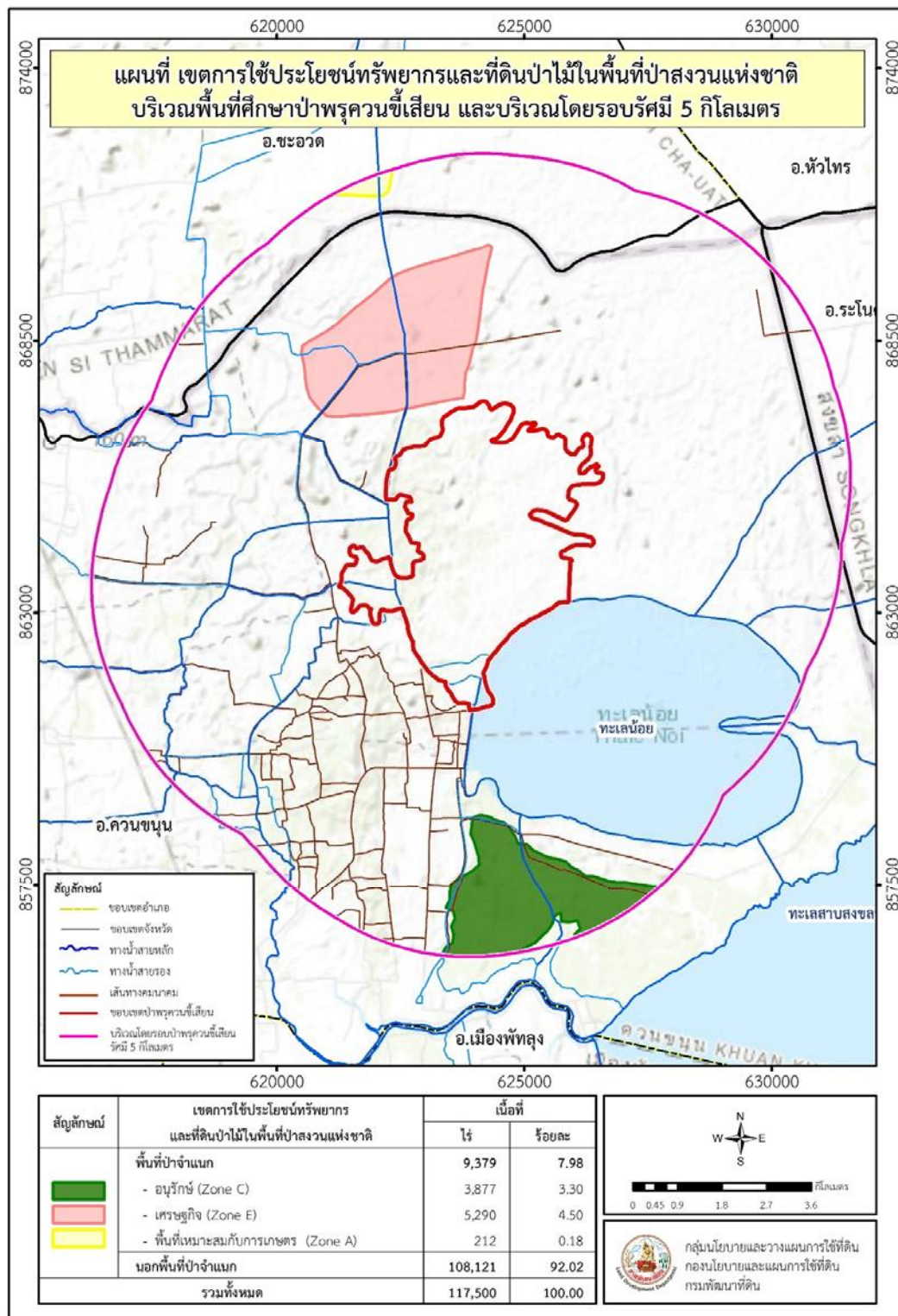
(3) เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม หมายถึงสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยรัฐนำที่ดินของรัฐมาจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือเกษตรกรที่มีที่ดินไม่เพียงพอแก่การครองชีพ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร เช่น การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต เป็นต้น สำหรับในพื้นที่ศึกษา ป่าพรุควนขี้เสียนอยู่ในแนวเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม เนื้อที่ 207 ไร่ หรือร้อยละ 0.18 ของพื้นที่ศึกษา (รูปที่ 2-8)

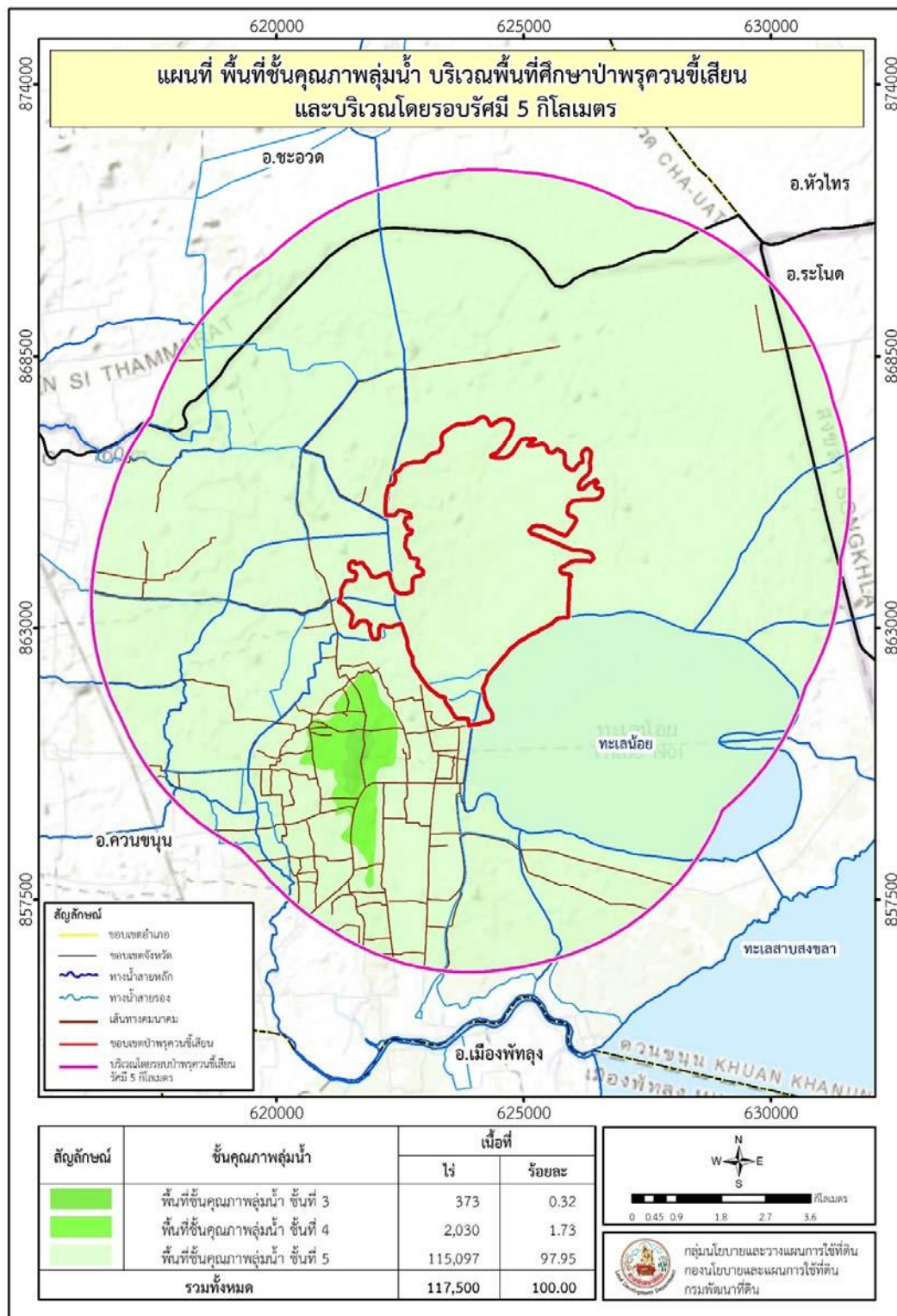
รูปที่ 2-4 เขตพื้นที่อนุรักษ์บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

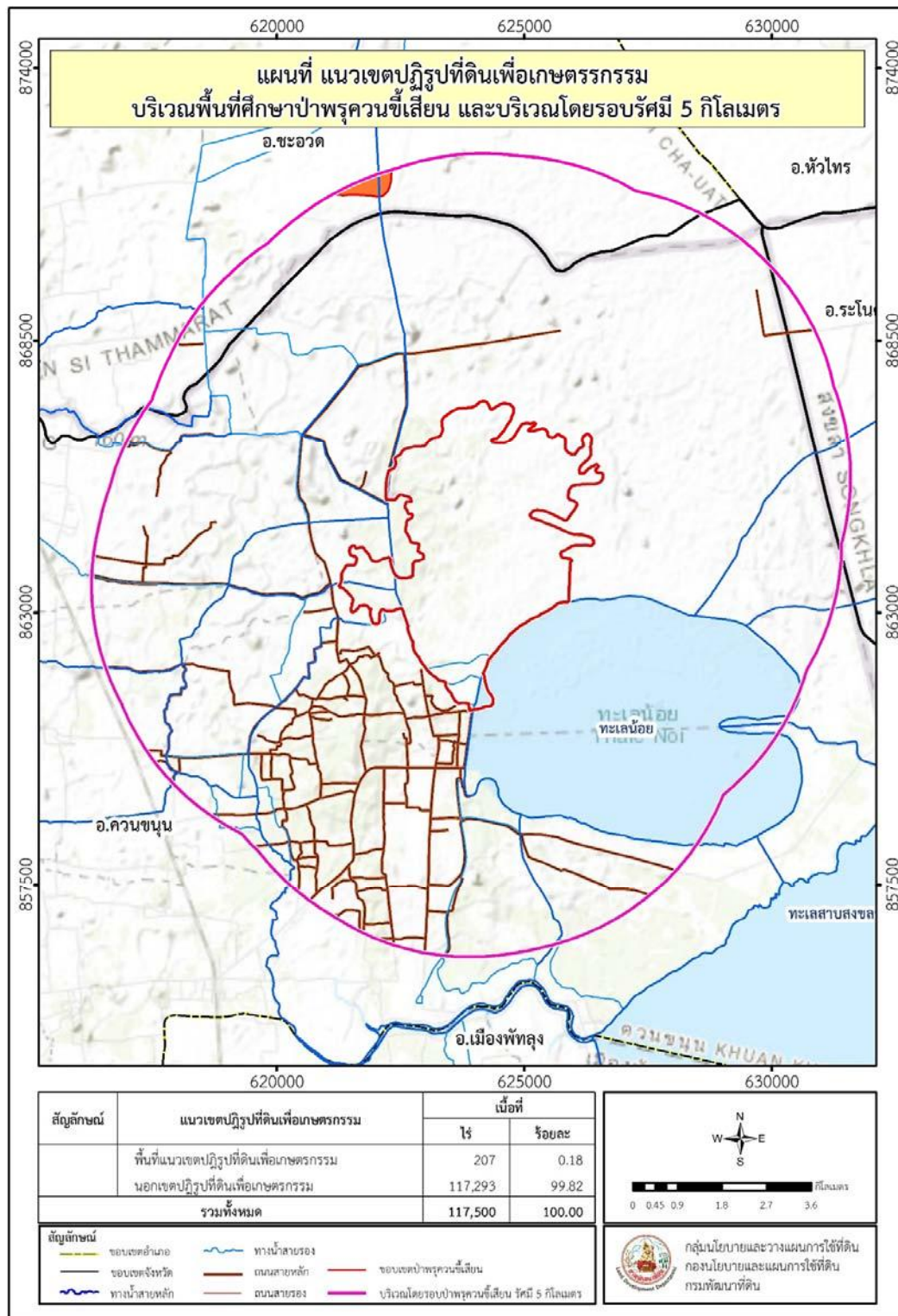
รูปที่ 2-5 เขตป่าสงวนแห่งชาติบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

รูปที่ 2-6 เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

รูปที่ 2-7 พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

รูปที่ 2-8 เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

2.6.2 ทรัพยากรน้ำ

1) น้ำผิวดิน (กลุ่มจัดการและบริการแผนที่และข้อมูลทางแผนที่, 2564)

(1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ทะเลน้อย คลองแหลมโตนด คลองสะแกทอง คลองกระถิ่น คลองसानโห คลองควน คลองบ้านขาว คลองมาบเนียม คลองปันแต คลองบ้านบน คลองนางเรียง คลองเค็ง คลองญวน คลองปากปะ

(2) แหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ สระน้ำ และบ่อน้ำในไร่นา

(3) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นานอกเขตชลประทาน

2) น้ำใต้ดิน

(1) บ่อบาดาลเพื่อการอุปโภค-บริโภค จำนวน 7 บ่อ

2.6.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชี้เรียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร ประกอบด้วย (ตารางที่ 2-3 และรูปที่ 2-9)

1) ดินในพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ราบลุ่มหรือพื้นที่น้ำขัง ส่วนใหญ่พบบริเวณพื้นที่ราบตะกอนน้ำพาที่ราบน้ำทะเลเคยท่วมถึง และพื้นที่พรุ สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ช่วงฤดูฝนมีน้ำแช่ขังแฉะหรือมีระดับน้ำใต้ดินอยู่ใกล้ผิวดินเป็นเวลานาน การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ดินมีสีเทาหรือสีเทาอ่อน พบจุดประตลอดหน้าตัดดิน ซึ่งบ่งบอกถึงมีน้ำแช่ขังในหน้าตัดดิน ปฏิกริยาดินส่วนใหญ่เป็นกรดปานกลางถึงด่างปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง สามารถจำแนกตามลักษณะของเนื้อดินและสมบัติบางประการที่เด่นชัด ได้ 4 กลุ่มดังนี้

(1) กลุ่มดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ดินเหนียวปนทรายแป้ง ดินร่วนปนเหนียว หรือดินเหนียว ดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินเหนียว แบ่งเป็น ดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนน้ำกร่อย อาจพบชั้นเลนของตะกอนน้ำทะเล ได้แก่ ชุดดินระโนด (Rn) และดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำ ได้แก่ ชุดดินบางนารา (Ba) ดินบางนาราที่มีความอิ่มตัวเบสสูง (Ba-hb) ชุดดินพัทลุง (Pt) และดินตากใบที่เป็นดินเหนียวละเอียด (Ta-f)

(2) กลุ่มดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายแป้งตลอดหน้าตัดดิน เกิดจากตะกอนลำน้ำ ได้แก่ ชุดดินสายบุรี (Bu)

(3) กลุ่มดินเปรี้ยวจัด แบ่งเป็นดินเปรี้ยวจัดตื้นที่เกิดจากตะกอนน้ำทะเล เป็นดินที่มีปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำเลว พบจุดประสีน้ำตาล และสีเหลืองฟางข้าวของสารประกอบจาไรโซต์ภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดิน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินเหนียวปนทรายแป้ง ดินล่างเป็นดินเหนียว ได้แก่ ชุดดินเชียรใหญ่ (Cy) ชุดดินมูโนะ (Mu) และดินมูโนะที่มีจาไรโซต์อยู่ในระดับลึก (Mu-dj) และดินเปรี้ยวจัดลึกปานกลางที่มีชั้นดินเลนที่มีศักยภาพก่อให้เกิดเป็นดินเปรี้ยวจัด หรือดินกรดกำมะถันภายในความลึก 150 เซนติเมตรจากผิวดิน มีปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำเลว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินเหนียวปนทรายแป้ง ดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินเหนียว ได้แก่ ชุดดินระแงะ (Ra) และดินระแงะที่ไม่เป็นกรด (Ra-na)

(4) กลุ่มดินอินทรีย์ ที่มีดินบนเป็นชั้นวัสดุอินทรีย์ มีความหนา 40-100 เซนติเมตร หรือมากกว่า 100 เซนติเมตรจากผิวดิน ทับถมอยู่บนตะกอนน้ำทะเลมีสีเทาปนน้ำเงินที่มีสารไพไรท์ (FeS_2) ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำเลว มีน้ำท่วมขังนานเกือบตลอดทั้งปี ได้แก่ ชุดดินกาบแดง (Kd)

2) **ดินในพื้นที่ดอน** สภาพพื้นที่มีตั้งแต่พื้นที่ราบเรียบ ลูกคลื่นลอนลาด เนินเขาลงถึงพื้นที่สูงชัน บริเวณพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลของหินและโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่มีการผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไกล ๆ โดยแรงโน้มถ่วงของหินทรายหรือหินในกลุ่มในพื้นที่ที่มีการเคลื่อนผิวแผ่นดิน มีระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 2 เมตร พื้นที่ราบมีการระบายน้ำของดินดีปานกลางหรือดี ดินมีสีน้ำตาล สีแดง หรือสีแดงปนเหลือง และอาจพบจุดประเล็กน้อย บางบริเวณพบชั้นลูกรัง ก้อนกรวด เศษหิน หรือชั้นหินพื้น ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงด่างปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ จำแนกตามลักษณะของเนื้อดินและสมบัติบางประการที่เด่นชัด ได้ 1 กลุ่มดังนี้

(1) กลุ่มดินร่วนหยาบสีถึงสีชมพูที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายตลอดหน้าตัดดิน ได้แก่ ชุดดินนาหวี (Nat) และชุดดินสะเตา (Sd)

3) **พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน** ได้แก่ บริเวณที่เป็นเนินเขาหรือภูเขาที่มีลักษณะสูงชัน โดยเฉลี่ยความลาดชันส่วนใหญ่จะมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป

4) **พื้นที่เบ็ดเตล็ด** ได้แก่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

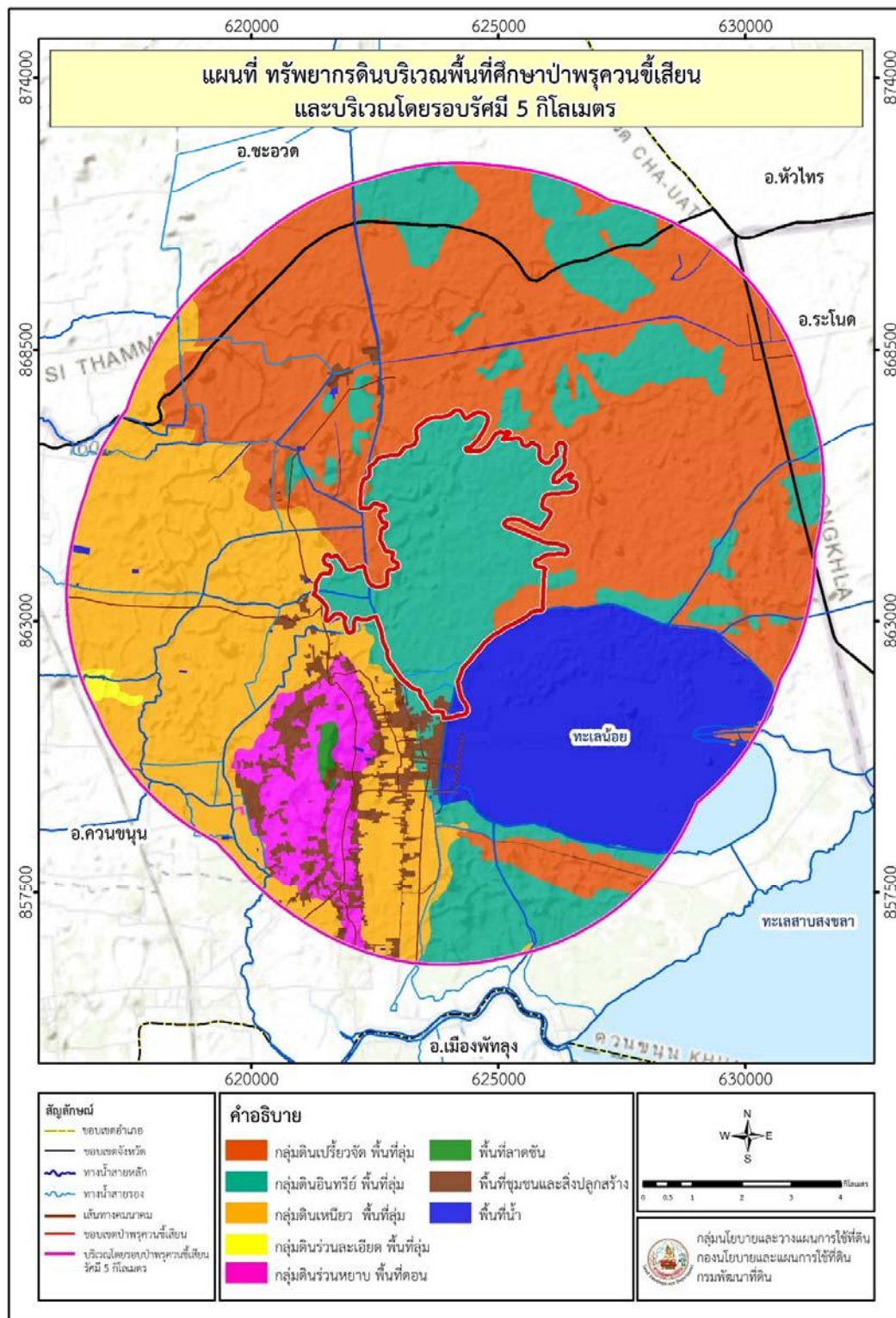
5) **พื้นที่น้ำ** ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง คลองชลประทาน และทะเลสาบ

ตารางที่ 2[3] ทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

ทรัพยากรดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
ดินในพื้นที่ลุ่ม	92,580	78.79
กลุ่มดินเปรี้ยวจัด	43,864	37.34
กลุ่มดินเหนียว	24,302	20.67
กลุ่มดินร่วนละเอียด	283	0.24
กลุ่มดินอินทรีย์	24,131	20.54
ดินในพื้นที่ดอน	4,092	3.48
กลุ่มดินร่วนหยาบ	4,092	3.48
พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	234	0.20
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	3,937	3.35
พื้นที่น้ำ	16,657	14.18
รวมเนื้อที่	117,500	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่ได้จากการคำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

ที่มา: ดัดแปลงจากกองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2564)

รูปที่ 2-9 ทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

บทที่ 3

การวิเคราะห์ทรัพยากร

3.1 สถานภาพทรัพยากร

3.1.1 สถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน

การเร่งพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างไร้ขีดจำกัด การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการเกษตรที่เร่งผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตร รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พื้นที่สูงจำนวนมากถูกบุกเบิกเพื่อทำการเกษตร เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาเหตุให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรมและยากที่จะฟื้นคืน การขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมรุกเข้าไปในพื้นที่ราบที่ศักยภาพสำหรับภาคการเกษตร นำไปสู่การสูญเสียระบบนิเวศและก่อให้เกิดปัญหาหมอกพิษ

ความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์ที่ดินของภาคส่วนต่าง ๆ ตั้งแต่อดีต นำมาซึ่งปัญหาการบริหารจัดการที่ดินของรัฐจนปัจจุบัน ความขัดแย้งเรื่องแนวเขตที่ดิน การกระจายการถือครองที่ดินทำกิน การไม่ทำประโยชน์ในที่ดินทำกินหรือการใช้ที่ดินไม่เต็มศักยภาพ การบุกรุกพื้นที่สงวนหวงห้ามของรัฐ การไร้ที่ดินทำกิน ดังนั้นการปรับปรุงนโยบายการบริหารจัดการที่ดินของรัฐเพื่อจะบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ป่าไม้ จากสถานการณ์ป่าไม้ของประเทศที่พื้นที่ป่ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ได้แก่

1) โครงสร้างด้านนโยบาย แผน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดความชัดเจน ส่งผลให้การบริหารจัดการป่าไม้โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ไม่เป็นเอกภาพ และขาดเป้าหมายที่ชัดเจน นโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจและพัฒนาการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้ ทำให้นโยบายแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินป่าไม้ขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติและไม่ยั่งยืน แผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ของประเทศในอดีตล้มเหลว องค์กรด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพ ไม่เอื้อต่อการบริหารและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

2) ระบบฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ แนวเขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นไม่ชัดเจนและมีการทับซ้อนกัน การจำแนกพื้นที่ที่ดินป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการ (Zoning) ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริงในปัจจุบัน นอกจากนี้ฐานข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์ และผู้ครอบครองพื้นที่เขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นยังไม่ถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน และทันสมัย

3) กฎหมายล้าสมัย การบังคับใช้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ขาดประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหา กล่าวคือ กฎหมายบางมาตราไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับเขตป่าและที่ดิน บางฉบับไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเป็นระบบหรือครบวงจร ขาดมาตรการบังคับใช้ที่เพียงพอและเหมาะสม

ตารางที่ 3-1 ข้อมูลที่ดินของรัฐที่ใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่ป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

หน่วยงานและข้อมูลประเภทที่ดิน	สถานะทางกฎหมาย
1. กรมป่าไม้	
1) ป่าสงวนแห่งชาติ	ป่าสงวนแห่งชาติ โดยกฎกระทรวง ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
2) เขตการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535
2. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	
เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	แผนที่แนบท้ายประกาศกฎกระทรวง
3. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	
เขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.)	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดินของรัฐด้านทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณาจำแนกพื้นที่ป่าไม้ตามข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทและวัตถุประสงค์ของการประกาศเขตป่าไม้ตามกฎหมาย สามารถจำแนกได้ดังนี้

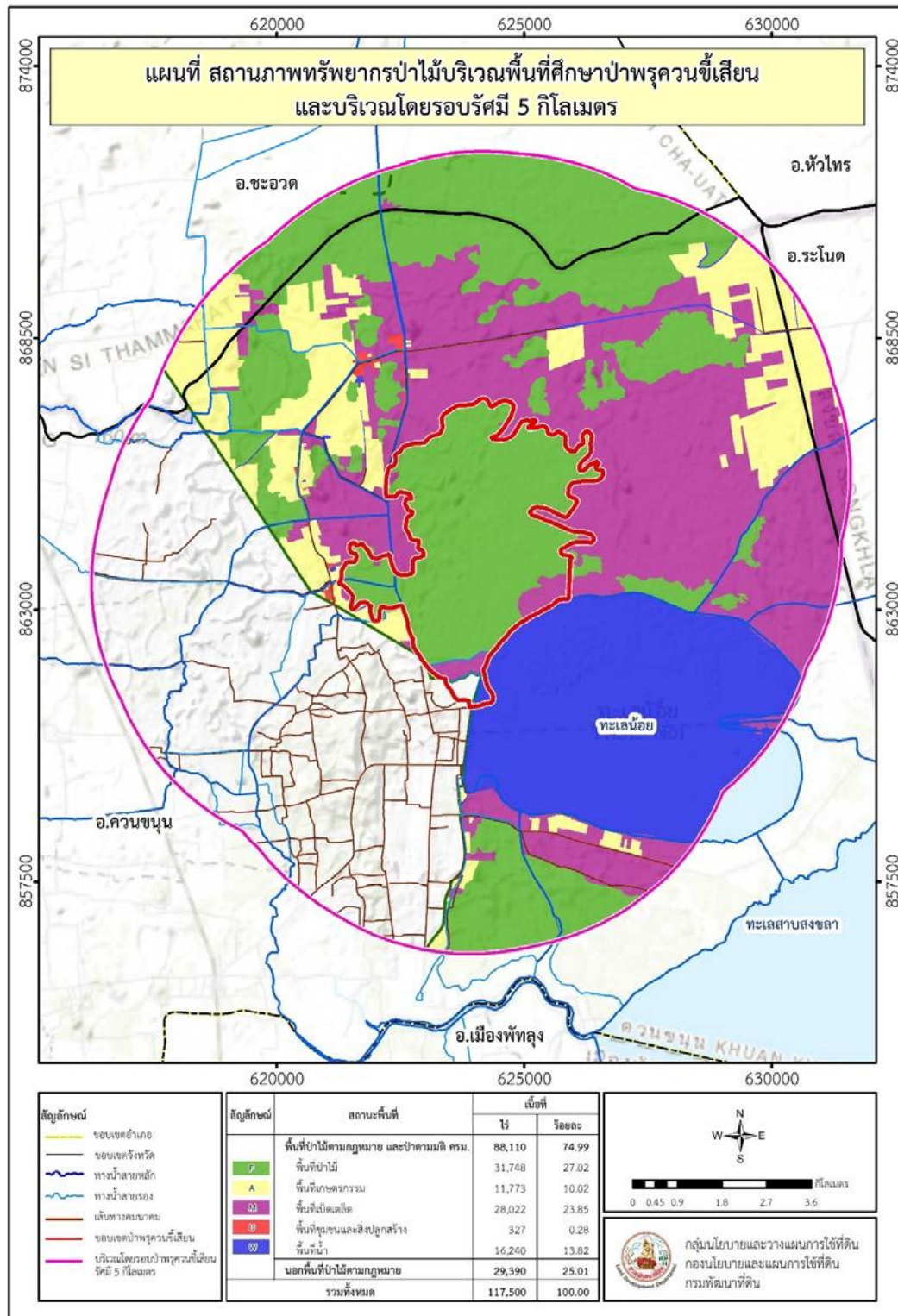
พื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าตามกฎหมาย วิเคราะห์จากการซ้อนทับข้อมูลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ) พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้นอกเขตป่า เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน พบว่าพื้นที่ศึกษามีสภาพพื้นที่เป็นป่าไม้ 32,120 ไร่ หรือร้อยละ 27.34 ของพื้นที่ศึกษา นอกจากนั้นเป็นพื้นที่เกษตรและพื้นที่อื่น ๆ

เมื่อจำแนกสภาพการใช้ที่ดินตามประเภทป่าไม้ตามกฎหมาย (เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) และเขตป่าตามมติคณะรัฐมนตรี (เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ) พบว่าพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน มีสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ ดังตารางที่ 3-2 และรูปที่ 3-1

ตารางที่ 3-2 สถานภาพทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

สถานะพื้นที่	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย และป่าตามมติ ครม.	88,110	74.99
พื้นที่ป่าไม้	31,748	27.02
พื้นที่เกษตรกรรม	11,773	10.02
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	28,022	23.85
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	327	0.28
พื้นที่น้ำ	16,240	13.82
นอกพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย	29,390	25.01
พื้นที่ป่าไม้	372	0.32
พื้นที่เกษตรกรรม	24,464	20.82
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	558	0.47
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,610	3.07
พื้นที่น้ำ	386	0.33
รวมทั้งหมด	117,500	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าตามมติคณะรัฐมนตรี คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 3-1 สถานภาพทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

3.1.2 สถานภาพทรัพยากรดิน

การประเมินสถานภาพของดินในบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร จะช่วยให้ทราบถึงดินที่มีปัญหาในการทำการเกษตร และดินปัญหาดังกล่าว พบในบริเวณใดบ้าง ซึ่งจะได้ข้อมูลประกอบการประเมินศักยภาพของที่ดินเป็นแนวทางในการวางแผนการใช้ที่ดิน และช่วยให้สามารถหาวิธีการในการจัดการดินที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพดินปัญหานั้น ๆ โดยทรัพยากรดินที่มีปัญหาทางการเกษตร สามารถจำแนกตามสาเหตุของการเกิดได้เป็น 2 ประเภท คือ ดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติ ได้แก่ ดินอินทรีย์ ดินเค็ม ดินเปรี้ยวจัด ดินทรายจัด และดินตื้น และดินปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ดินดาน ดินปนเปื้อน ดินเหมืองแร่ร้าง และดินในพื้นที่นาทิ้งร้าง ซึ่งดินที่มีปัญหาบางชนิด การแก้ไขจัดการเพียงเล็กน้อยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ที่ดินได้

การวิเคราะห์สถานภาพทรัพยากรดินในบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร จะพิจารณาเฉพาะดินที่มีปัญหาทางการเกษตรและมีผลกระทบต่อการเพาะปลูกและผลผลิตพืช ซึ่งพบดินปัญหา ได้แก่ ดินเปรี้ยวจัด ดินอินทรีย์ และดินตื้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 3-3 และรูปที่ 3-2)

1) ดินเปรี้ยวจัด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ มีเนื้อดินเป็นดินเหนียวถึงเหนียวจัด โครงสร้างแน่นทึบ การระบายน้ำเลวชั้นดินบนอาจพบเศษซากพืช หรือชั้นอินทรีย์บาง ๆ ส่วนดินล่างเป็นดินเลนสีเทาหรือสีเทาปนน้ำเงินของตะกอนน้ำทะเลที่มีสารประกอบกำมะถันมาก หรืออาจพบจุดประสีเหลืองฟางข้าวของสารประกอบจาโรไซต์ (jarosite mottles) โดยทั่วไปดินเปรี้ยวจัดเป็นดินที่มีปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมาก เกิดจากการละลายของเหล็ก อะลูมินัม แมงกานีส และซัลไฟต์ออกมาจนเป็นพิษ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของพืช ยับยั้งการแตกแขนงของราก และเกิดการตรึงฟอสฟอรัสโดยอะลูมินัม มีเนื้อที่ 43,862 ไร่ หรือร้อยละ 37.33 ของพื้นที่ศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- ดินเปรี้ยวจัดตื้นที่เกิดจากตะกอนน้ำทะเล เป็นดินที่เป็นกรดรุนแรงมากหรือเป็นดินเปรี้ยวจัดตื้นภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดิน มีเนื้อที่ 40,651 ไร่ หรือร้อยละ 34.6 ของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ชุดดินเชียรใหญ่ (Cyi) และชุดดินมูโน๊ะ (Mu)

- ดินเปรี้ยวจัดลึกปานกลางและมีชั้นดินเลนที่มีศักยภาพก่อให้เกิดเป็นดินเปรี้ยวจัดหรือดินกรดกำมะถันภายในความลึก 150 เซนติเมตรจากผิวดิน มีเนื้อที่ 3,211 ไร่ หรือร้อยละ 2.73 ของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ชุดดินระแงะ (Ra)

2) ดินอินทรีย์ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่ม เนื้อดินเป็นเศษชั้นส่วนของพืชสะสมหนาปานกลาง และเป็นกรดจัดมาก มีน้ำท่วมขังตลอดทั้งปี เมื่อดินอินทรีย์แห้ง จะเกิดการยุบตัวมาก พืชล้มง่าย ดินไฟง่าย และดับยาก มีธาตุอาหารบางตัวมากเกินไปจนเป็นพิษต่อพืชที่ปลูกและขาดธาตุอาหารบางตัวอย่างรุนแรง คุณภาพน้ำเป็นกรดจัดมากและขาดแคลนแหล่งน้ำจืด มีเนื้อที่ 24,130 ไร่ หรือร้อยละ 20.5 ของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ชุดดินกาบแดง (Kd)

3) ดินตื้นถึงชั้นหินพื้นภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดิน พบในพื้นที่ดอน บางพื้นที่มีเศษหินและหินโผล่กระจายอยู่บริเวณหน้าดิน เป็นอุปสรรคต่อการขนไของรากพืช และการไถพรวน มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ความสามารถในการดูดซับน้ำและธาตุอาหารต่ำ เนื้อดินเหนียวมีน้อย

ทำให้การเกาะยึดตัวของเม็ดดินไม่ดี เกิดการชะล้างได้ง่าย มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ชุดดินระนอง (Rg)

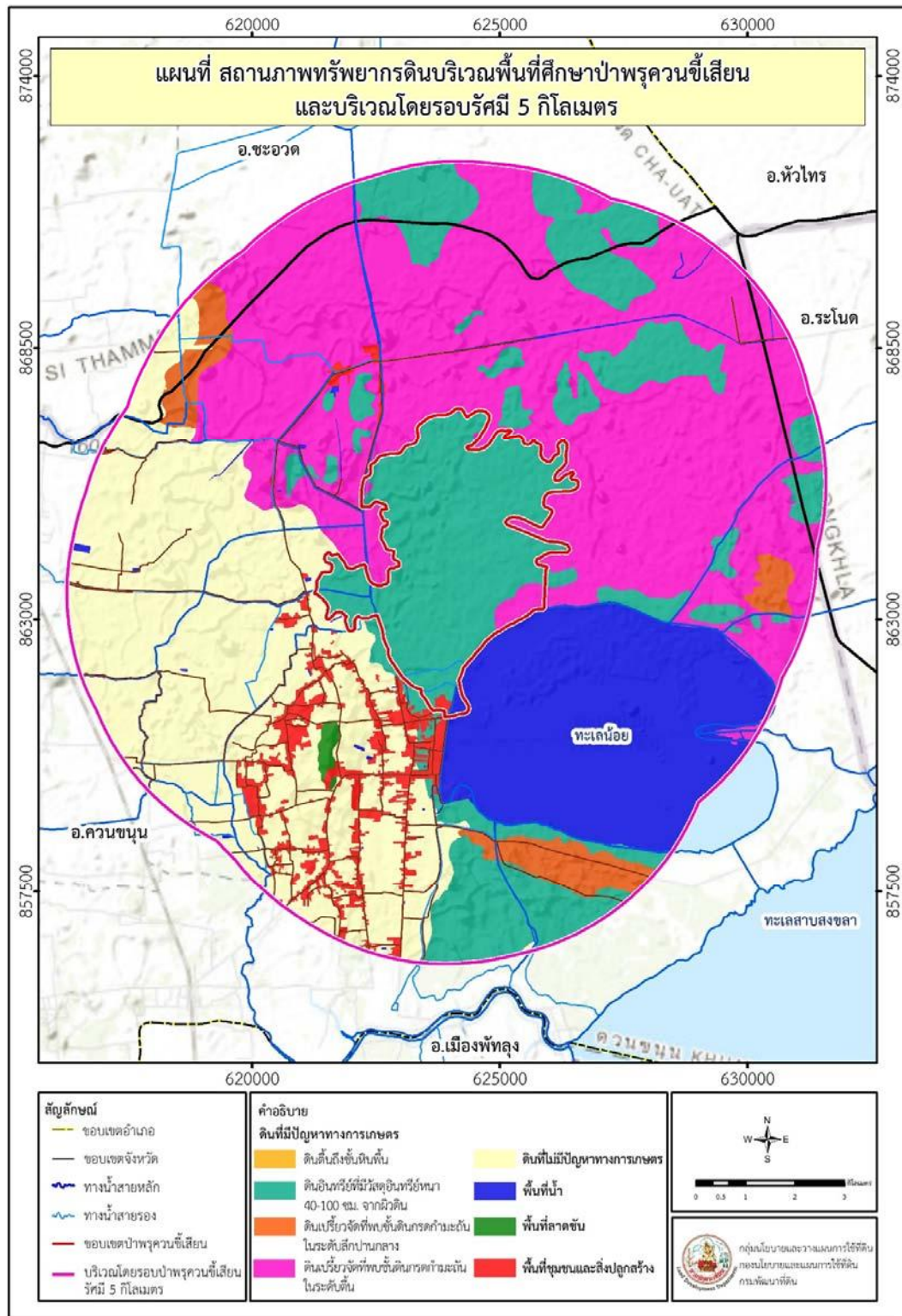
4) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน เป็นพื้นที่ภูเขาที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ ทำให้ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร มีเนื้อที่ 234 ไร่ หรือร้อยละ 0.2 ของพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 3[3] สถานภาพทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

สถานะพื้นที่	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. ดินที่มีปัญหาทางการเกษตร	68,231	58.07
1) ดินเปรี้ยวจัด	43,862	37.33
- ดินเปรี้ยวจัดต้นที่เกิดจากตะกอนน้ำทะเล	40,651	34.60
- ดินเปรี้ยวจัดลึกปานกลางและมีชั้นดินเลนที่มีศักยภาพ		
ก่อให้เกิดเป็นดินเปรี้ยวจัด	3,211	2.73
2) ดินอินทรีย์	24,130	20.50
3) ดินตื้นถึงชั้นหินพื้นภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดิน	6	0.01
4) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	234	0.20
2. ดินที่ไม่มีปัญหาทางการเกษตร	28,675	24.40
รวมทั้งหมด	117,500	100.00

ที่มา: ดัดแปลงจากกองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2564)

หมายเหตุ: คำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 3-2 สถานภาพทรัพยากรดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนช้างเสีย และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

3.2 การประเมินคุณภาพที่ดิน

การประเมินความเหมาะสมของที่ดินทางการเกษตรสำหรับพืชเศรษฐกิจในบริเวณพื้นที่ป่าพรุควนขี้เสียนและบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร เป็นการประเมินความเหมาะสมของที่ดินด้านกายภาพ โดยจะพิจารณาจากคุณลักษณะที่ดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละหน่วยที่ดิน สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช และระดับการจัดการในการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับแต่ละประเภทการใช้ที่ดิน ซึ่งเป็นการประเมินตามคุณภาพที่ดินตามหลักการของ FAO Framework 1983

การประเมินด้านคุณภาพหรือการประเมินเชิงกายภาพในระบบของ FAO Framework ได้กำหนดคุณภาพที่ดิน (Land quality) ทั้งหมด 25 ชนิด เพื่อใช้ประกอบการประเมินความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับการปลูกพืช โดยชนิดคุณภาพที่ดินที่นำมาประยุกต์ใช้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของข้อมูล ความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ และระดับความรุนแรงของคุณลักษณะดินที่มีผลต่อผลผลิต ตลอดจนชนิดของพืชและความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land use requirements) ในการศึกษาใช้คุณภาพที่ดินจำนวน 10 ชนิด ซึ่งสามารถจัดลำดับความสำคัญของคุณภาพที่ดินดังกล่าวได้ดังนี้

- 1) สภาพการหยั่งลึกของราก (rooting condition: r) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลึกของดิน
- 2) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (oxygen availability to root: o) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ การระบายน้ำของดิน
- 3) การมีเกลือมากเกินไป (excess of salts: x) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ค่าการนำไฟฟ้า
- 4) ความเสียหายจากการกัดกร่อน (erosion hazard: e) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันพื้นที่
- 5) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (potential for mechanization: w) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันพื้นที่ ปริมาณหินโผล่ ปริมาณก้อนหิน และการมีเนื้อดินเหนียวจัด ซึ่งปัจจัยทั้ง 4นี้อาจเป็นอุปสรรคต่อการไถพรวนโดยเครื่องจักร
- 6) ปริมาณสารพิษในดิน (soil toxicities: z) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระดับความลึกของจาโรไซต์ และความเป็นกรด-ด่างของดิน
- 7) ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (moisture availability: m) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนรายปี
- 8) ความชื้นในอากาศที่มีผลต่อการเจริญเติบโต (h) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยรายปี
- 9) ความจุในการกักเก็บธาตุอาหาร (nutrient retention capacity: n) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน และร้อยละความอิ่มตัวด้วยเบส
- 10) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (nutrient availability: s) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

การประเมินความเหมาะสมของหน่วยที่ดินสำหรับพืช พิจารณาประเมินคุณภาพที่ดินหรือคุณลักษณะที่ดินจำนวน 10 ชนิด ซึ่งผลการประเมินนั้นจะนำมาจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินร่วมกับการจัดการที่ดินของเกษตรกร และจำแนกความเหมาะสมของที่ดินเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 ความเหมาะสมสูง (S1) ไม่พบข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ชั้นที่ 2 ความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบข้อจำกัดของหน่วยที่ดินที่มีความเหมาะสมปานกลาง

ชั้นที่ 3 ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบข้อจำกัดของหน่วยที่ดินที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย

ชั้นที่ 4 ไม่มีความเหมาะสม (N) พบข้อจำกัดที่รุนแรงมาก ไม่มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืช

ผลการประเมินความเหมาะสมของที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจในบริเวณพื้นที่ป่าพรุควนช้างเสีย และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร สามารถจำแนกการจัดชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของที่ดินสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ และพืชเพื่อการบริโภค รายละเอียด ดังนี้

1) ข้าว

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) เป็นดินที่มีความเหมาะสมสูงในการปลูกข้าว โดยไม่มีข้อจำกัดในการปลูกพืช ได้แก่ ชุดดินระโนด (Ran)

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) เป็นดินที่มีความเหมาะสมปานกลางในการปลูกข้าว ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วยปริมาณสารพิษในดิน (z) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่ ชุดดินบางนารา (Ba) ชุดดินพัทลุง (PtL) ชุดดินตากใบ (Ta) ชุดดินสายบุรี (Bu) และดินมูโนะที่มีจารไรโซเดียมในระดับลึก (Mu-dj)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) เป็นดินที่มีความเหมาะสมในการปลูกข้าว ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย ปริมาณสารพิษในดิน (z) ได้แก่ ชุดดินมูโนะ (Mu) และชุดดินระแงะ (Ra)

2) พริก

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) เป็นดินที่มีความเหมาะสมปานกลางในการปลูกพริก ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ปริมาณสารพิษในดิน (z) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่ ชุดดินสะเดา (Sd) ชุดดินนาทวี (Nat) และพื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกพืช (M2) ได้แก่ ชุดดินบางนารา (Ba)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) เป็นดินที่มีความเหมาะสมเล็กน้อยในการปลูกพริก ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย ปริมาณสารพิษในดิน (z) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่ ชุดดินระนอง (Rg) และพื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกพืช (M2) ได้แก่ ชุดดินบางนารา (Ba) ชุดดินพัทลุง (PtL) ชุดดินตากใบ (Ta) ชุดดินมูโนะ (Mu) ชุดดินระโนด (Ran)

3) ทุเรียน

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) เป็นดินที่มีความเหมาะสมปานกลางในการปลูกทุเรียน ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาพการหยั่งลึกของราก (r) ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่ ชุดดินนาทวี (Nat) ชุดดินสะเดา (Sd) และพื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (M2) ได้แก่ ชุดดินบางนารา (Ba) ชุดดินสายบุรี (Bu) ชุดดินมูโนะ (Mu) ชุดดินพัทลุง (PtL) ชุดดินระโนด (Ran) และชุดดินตากใบ (Ta)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) เป็นดินที่มีความเหมาะสมเล็กน้อยในการปลูกทุเรียน ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย ปริมาณสารพิษในดิน (z) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)

ได้แก่ พื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (M2) คือ ชุดดินมุโน๊ะ (Mu) และดินมุโน๊ะที่มีจาโรไชต์อยู่ในระดับลึก (Mu-dj)

5) มังคุด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) เป็นดินที่มีความเหมาะสมปานกลางในการปลูกมังคุด ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วยความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่ ชุดดินนาทวี (Nat) ชุดดินสะเดา (Sd) และพื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (M2) ได้แก่ ชุดดินบางนารา (Ba) ชุดดินสายบุรี (Bu) ชุดดินมุโน๊ะ (Mu) ดินมุโน๊ะที่มีจาโรไชต์อยู่ในระดับลึก (Mu-dj) และชุดดินพัทลุง (Ptl)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) เป็นดินที่มีความเหมาะสมเล็กน้อยในการปลูกมังคุด ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย สภาพการหยั่งลึกของราก (r) ปริมาณสารพิษในดิน (z) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่ ชุดดินระนอง (Rg) และพื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (M2) คือ ชุดดินมุโน๊ะ (Mu) และชุดดินระแงะ (Ra)

6) ยางพารา

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) เป็นดินที่มีความเหมาะสมปานกลางในการปลูกยางพารา ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วยความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่ ชุดดินนาทวี (Nat) ชุดดินสะเดา (Sd) และพื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (M2) ได้แก่ ชุดดินสายบุรี (Bu)

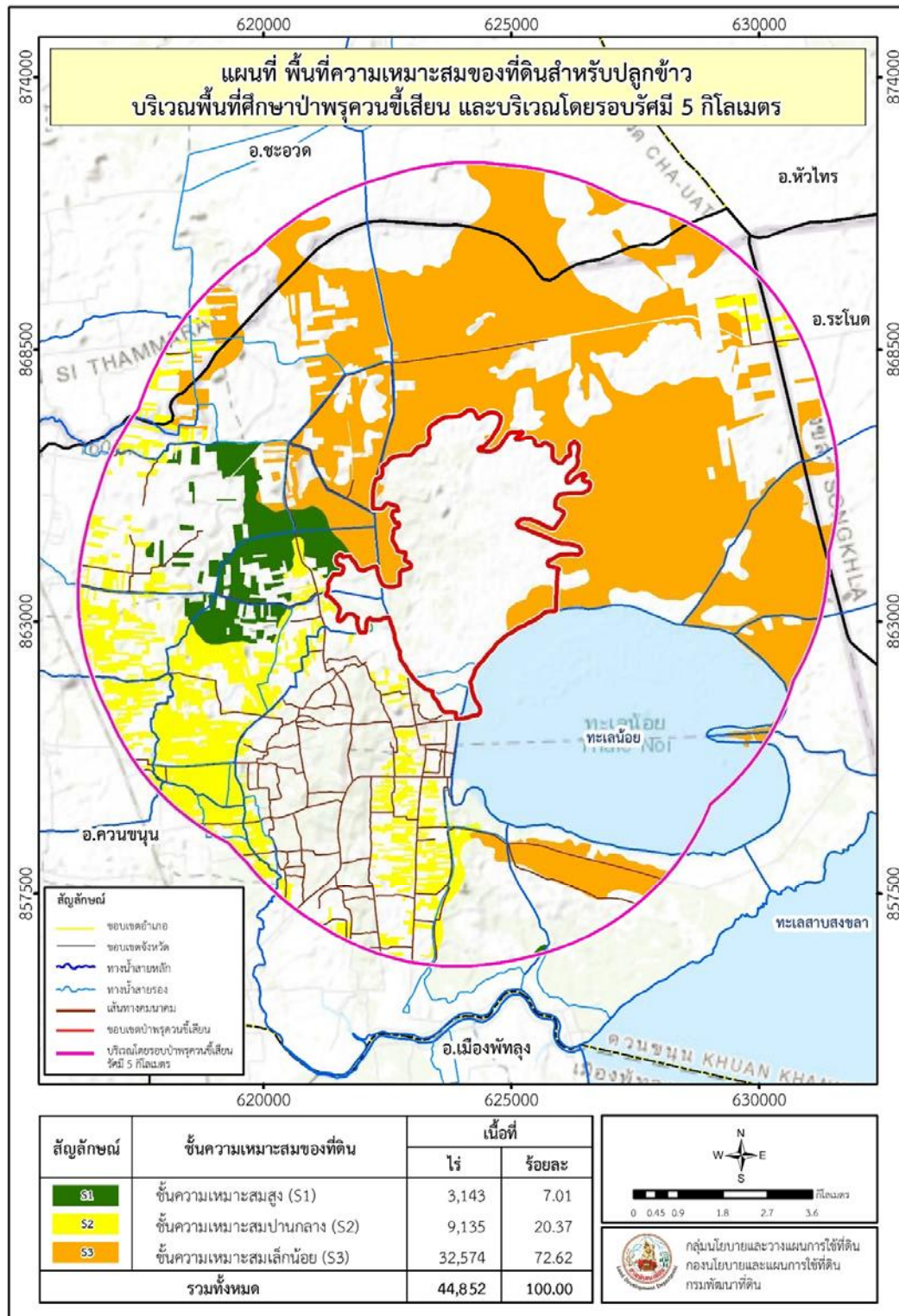
ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) เป็นดินที่มีความเหมาะสมเล็กน้อยในการปลูกยางพารา ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย สภาพการหยั่งลึกของราก (r) ปริมาณสารพิษในดิน (z) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่ ชุดดินระนอง (Rg) และพื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (M2) คือ ชุดดินมุโน๊ะ (Mu) และดินมุโน๊ะที่มีจาโรไชต์อยู่ในระดับลึก (Mu-dj)

7) ปาล์มน้ำมัน

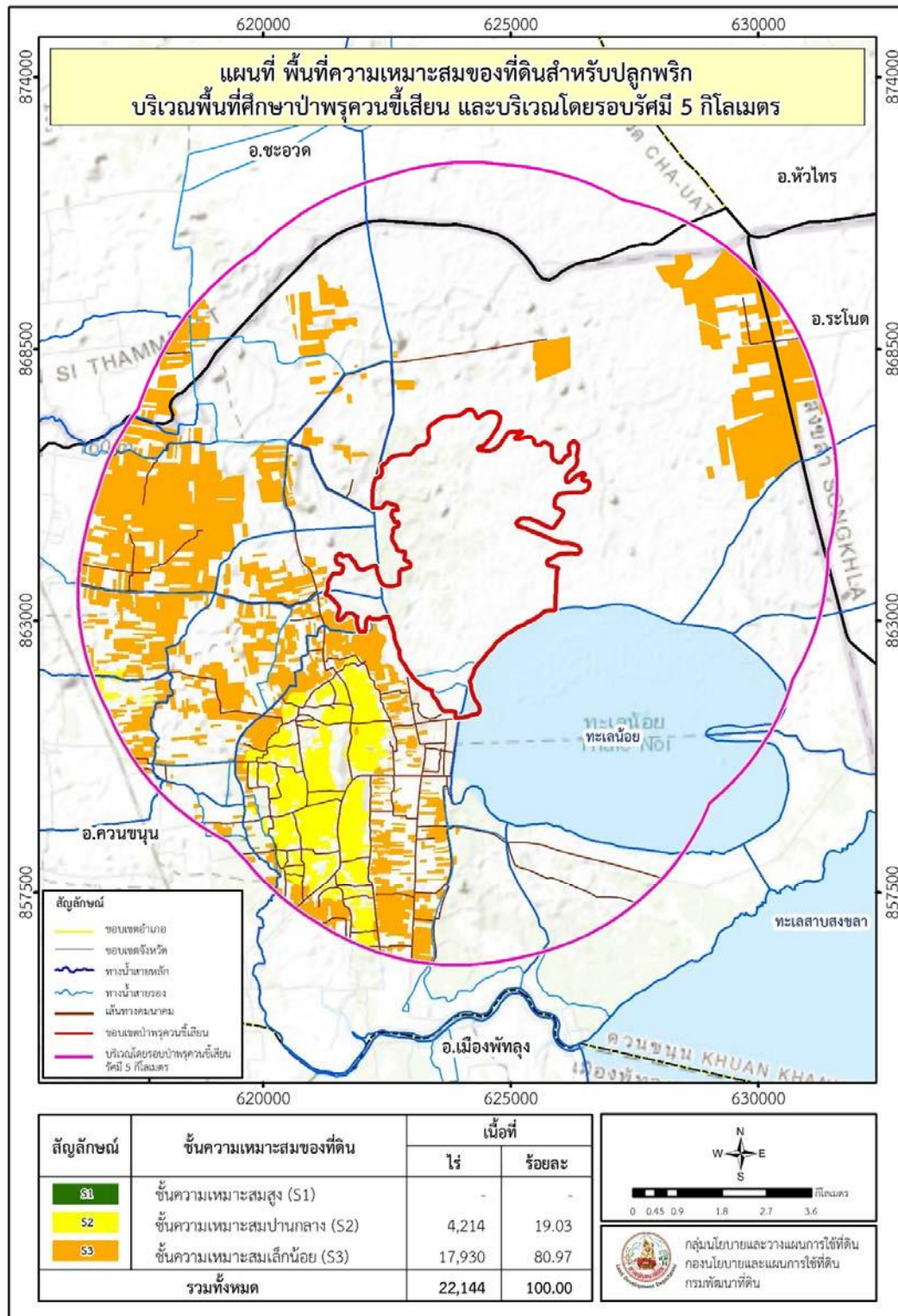
ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) เป็นดินที่มีความเหมาะสมปานกลางในการปลูกปาล์มน้ำมัน ข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (w) สภาพการหยั่งลึกของราก (r) ปริมาณสารพิษในดิน (z) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (n) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (s) ได้แก่ ชุดดินระนอง (Rg) ชุดดินนาทวี (Nat) ชุดดินสะเดา (Sd) และพื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (M2) ได้แก่ ชุดดินบางนารา (Ba) ชุดดินสายบุรี (Bu) ชุดดินพัทลุง (Ptl) ดินมุโน๊ะที่มีจาโรไชต์อยู่ในระดับลึก (Mu-dj) ชุดดินพัทลุง (Ptl) และชุดดินตากใบ (Ta)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) เป็นดินที่มีความเหมาะสมเล็กน้อยในการปลูกปาล์มน้ำมัน ซึ่งข้อจำกัดที่พบ ประกอบด้วย ปริมาณสารพิษในดิน (z) และความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o) ได้แก่ พื้นที่ที่มีการจัดการยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (M2) คือ ชุดดินมุโน๊ะ (Mu) และชุดดินระแงะ (Ra)

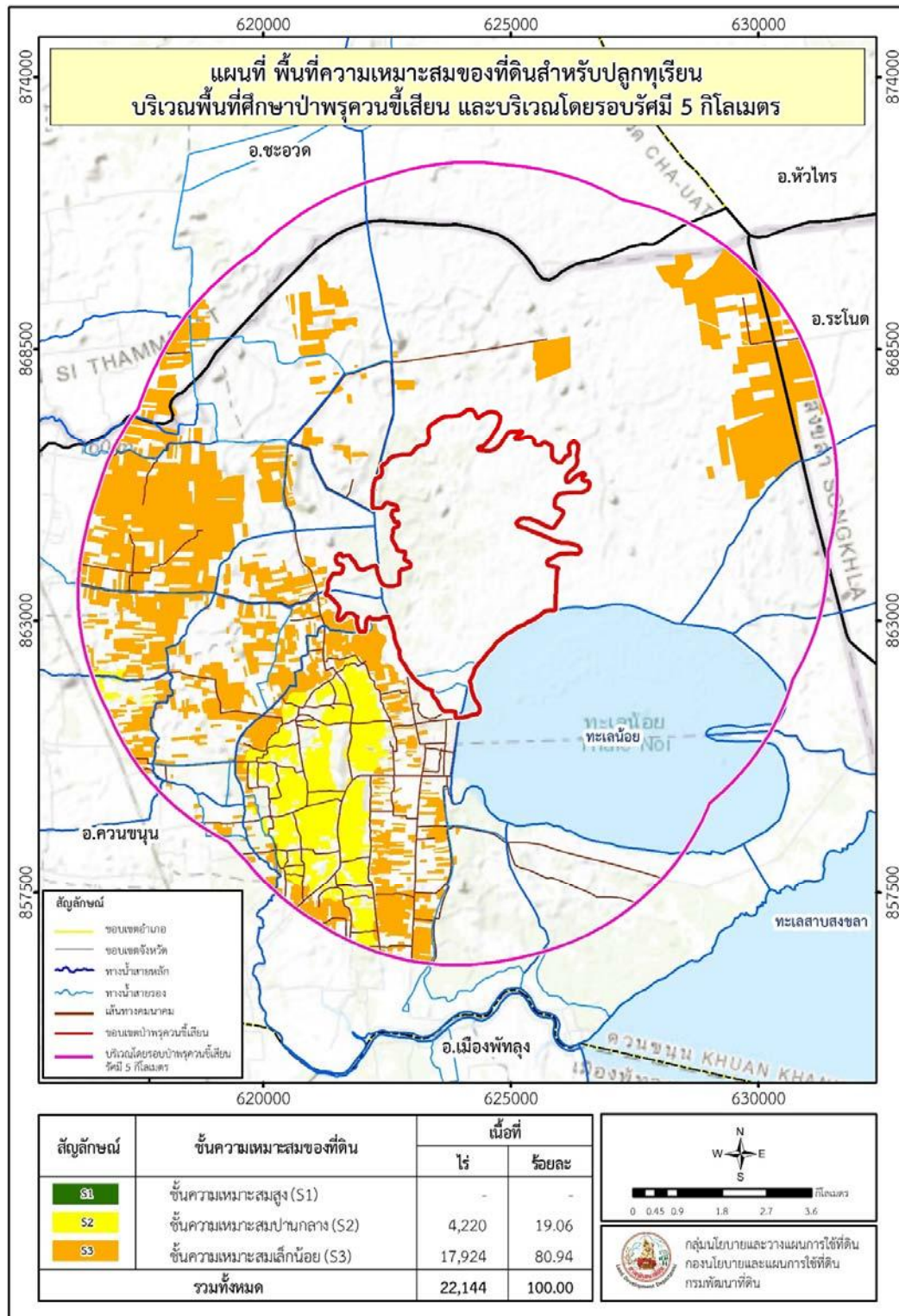
ผลการประเมินความเหมาะสมของที่ดินบริเวณป่าพรุควนชี้เรียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร สามารถจำแนกการจัดชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของที่ดิน รายละเอียดดังนี้ (รูปที่ 3-3 ถึง รูปที่ 3-9)

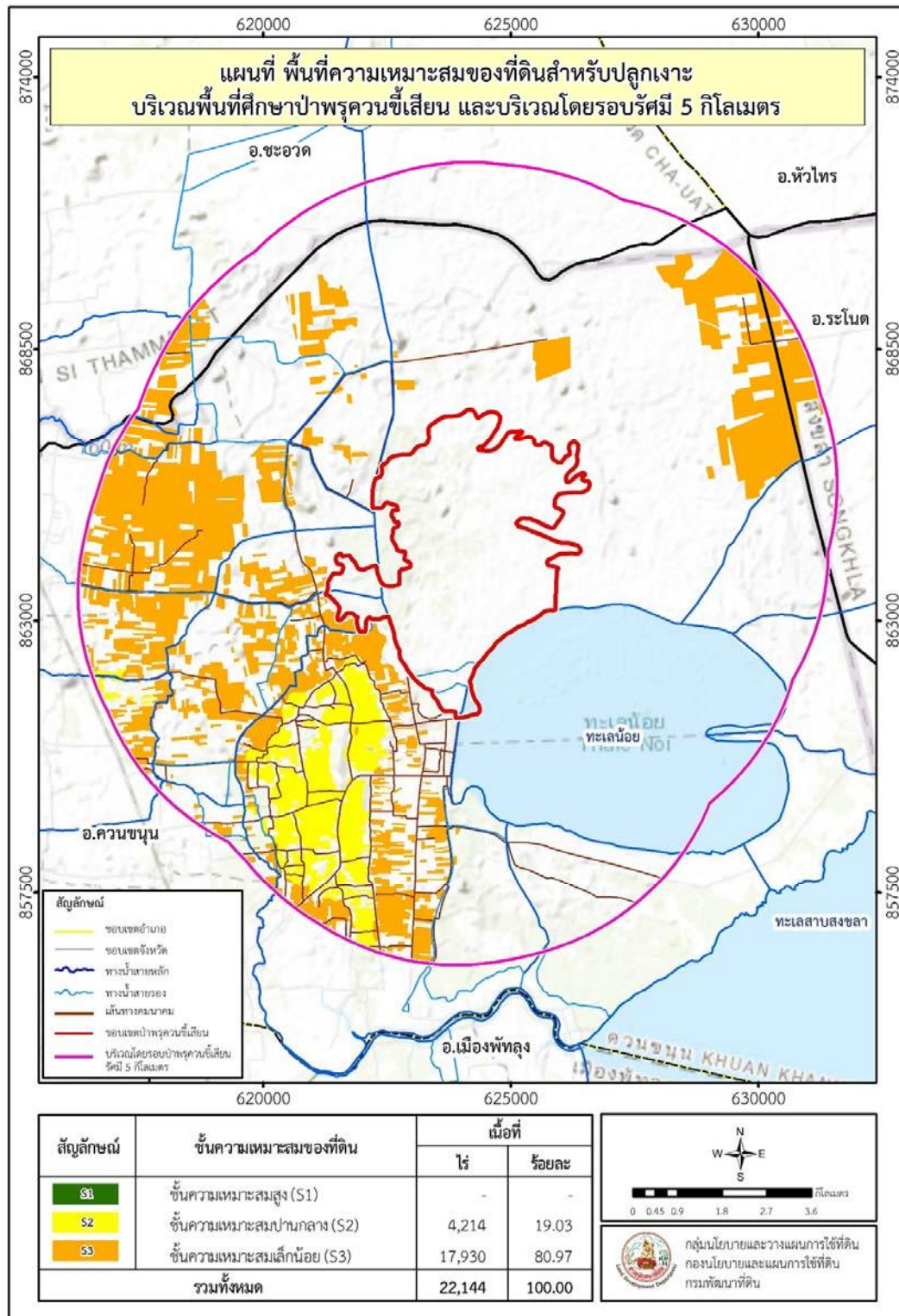
รูปที่ 3-3 พื้นที่เหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกข้าวบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

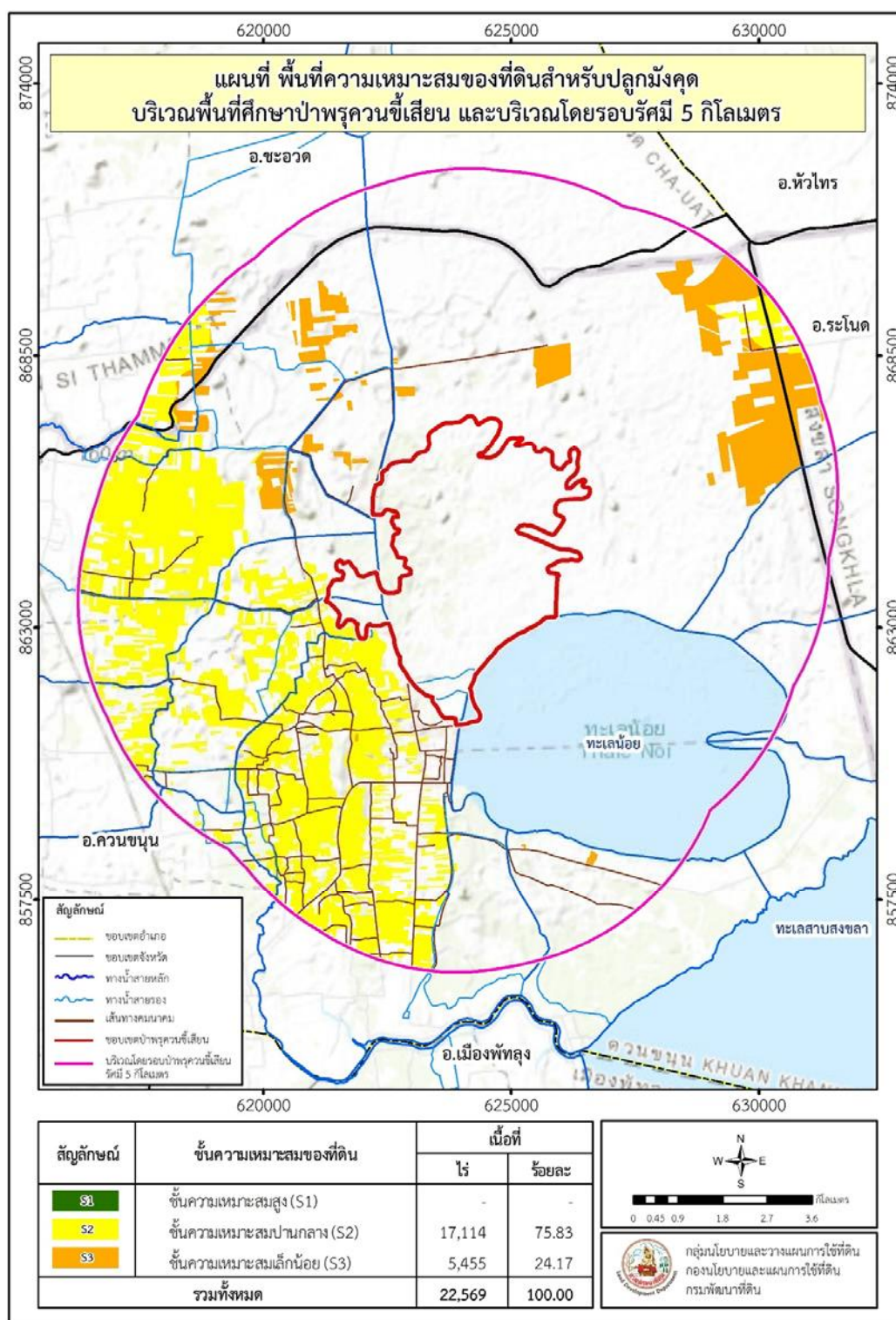
รูปที่ 3-4 พื้นที่ที่เหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพริกบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

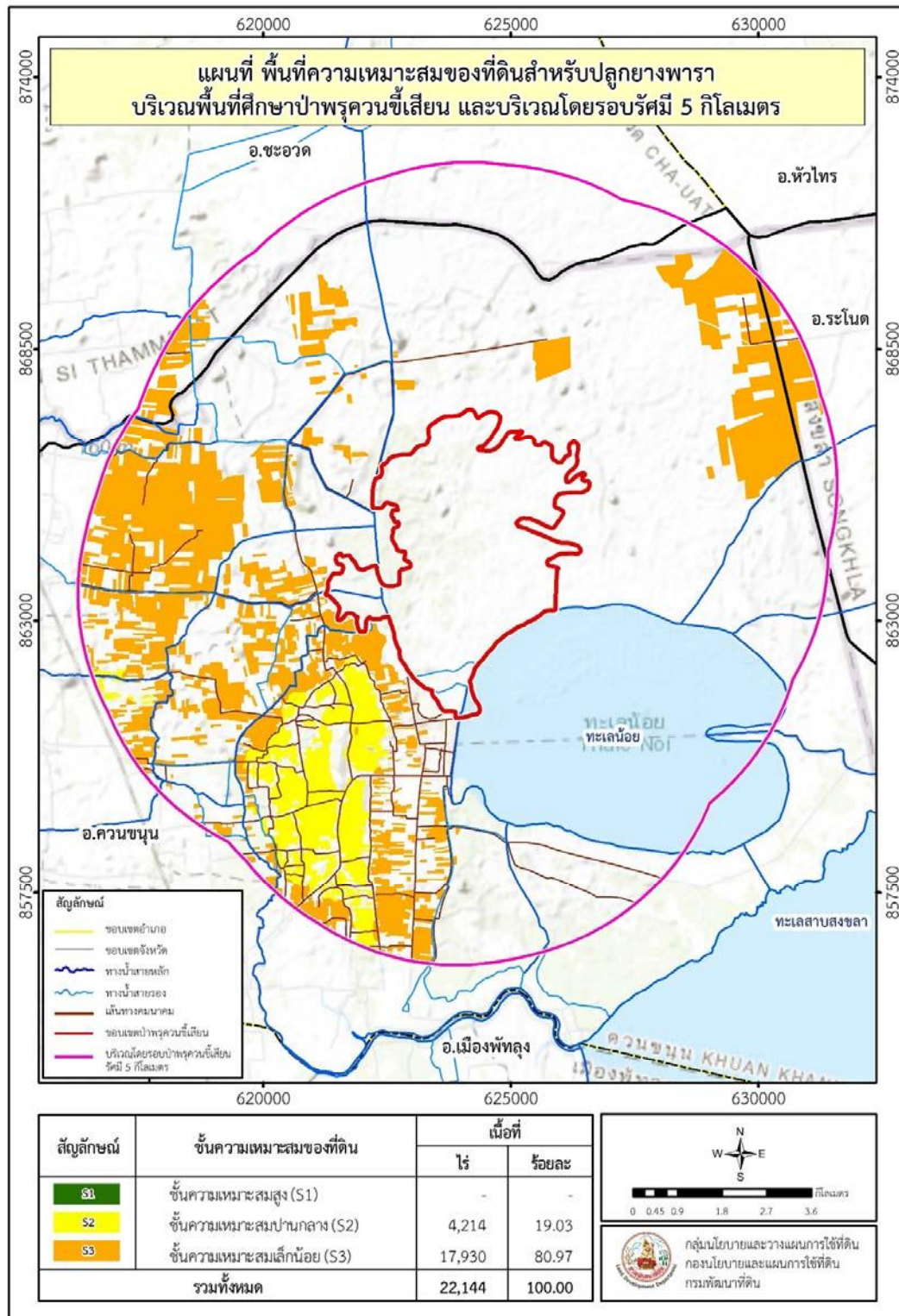
รูปที่ 3-5 พื้นที่เหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกทุเรียนบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

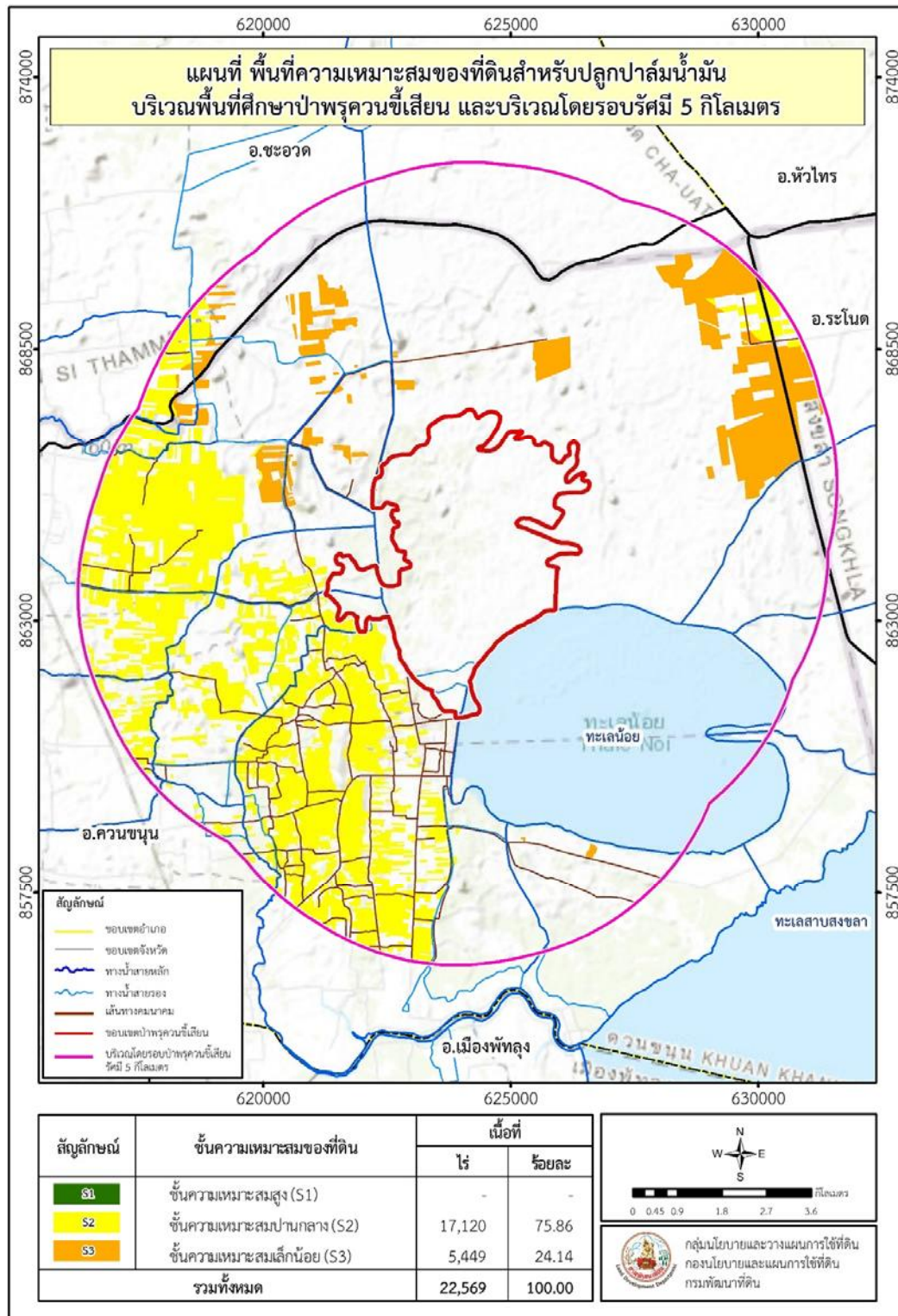
รูปที่ 3-6 พื้นที่ที่เหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกเงาะบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

รูปที่ 3-7 พื้นที่ที่เหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกมังคุดบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

รูปที่ 3-8 พื้นที่ที่เหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกยางพาราบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

รูปที่ 3-9 พื้นที่เหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกปาล์มน้ำมันบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

บทที่ 4

แผนบริหารจัดการพื้นที่ด้วยการพัฒนาที่ดิน

4.1 แผนการใช้ที่ดิน

การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน เพื่อประกอบเป็นแผนการใช้ที่ดินเป็นผลจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพของทรัพยากรธรรมชาติด้านทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม รวมถึงสภาวะด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนข้อกำหนด นโยบายและยุทธศาสตร์ของภาครัฐ ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นของพื้นที่ โดยการสร้างเงื่อนไขในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินตามศักยภาพและกำลังผลิตของพื้นที่ ภายใต้หลักการใช้อย่างยั่งยืนและตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้แผนการใช้ที่ดินสามารถใช้เป็นกรอบ และแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งนโยบายต่าง ๆ สามารถกำหนดแผนการใช้ที่ดินของพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน ออกเป็น 6 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี เขตพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่แหล่งน้ำ เขตรักษาสมดุสิ่งแวดล้อม และพื้นที่อื่น (ตารางที่ 4-1 และรูปที่ 4-1) โดยมีรายละเอียดประกอบการใช้ที่ดินในแต่ละเขตดังนี้

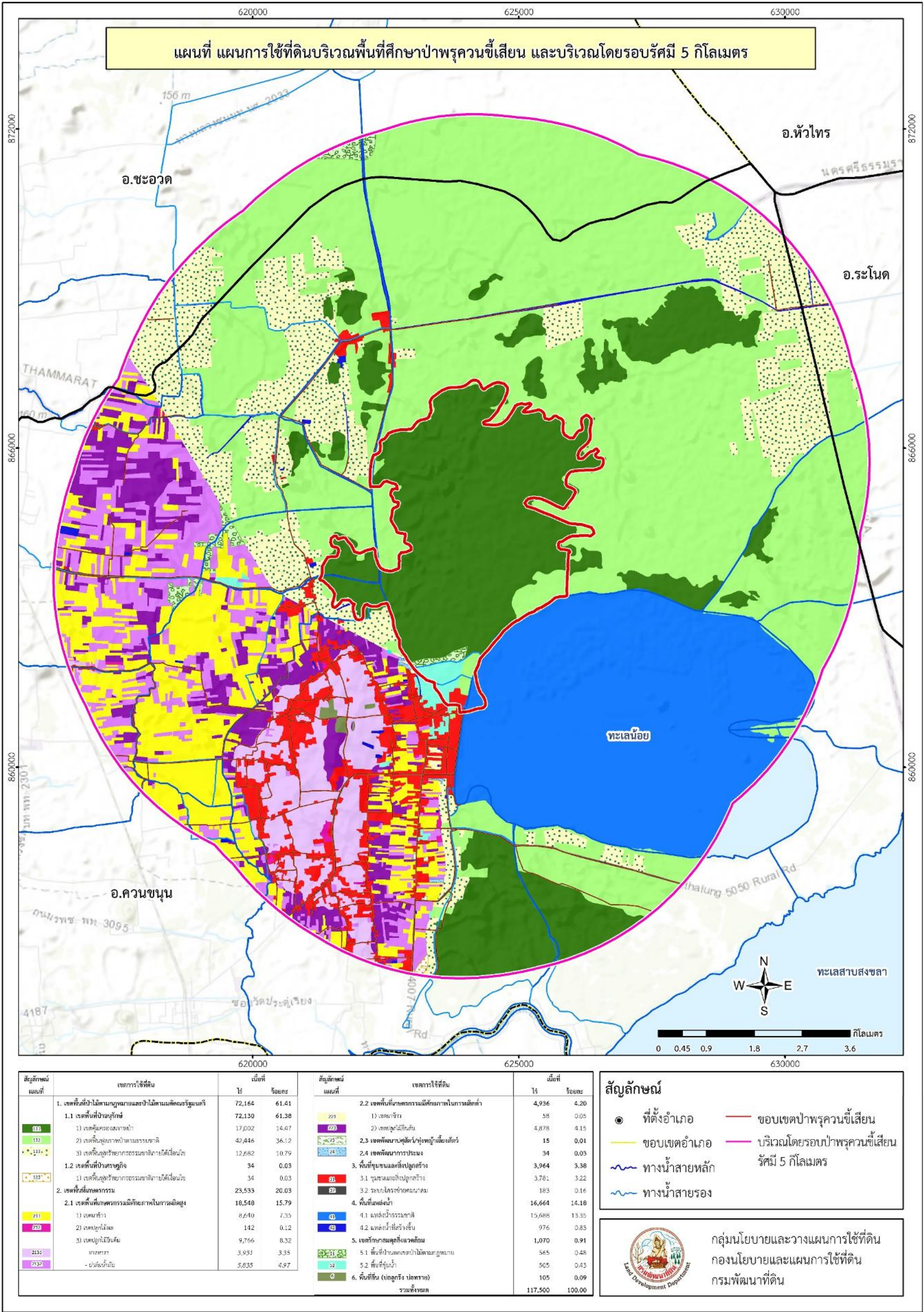
ตารางที่ 4-1 แผนการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	1. เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี	72,164	61.41
	1.1 เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์	72,130	61.38
111	1) เขตคุ้มครองสภาพป่า	17,002	14.47
112	2) เขตพื้นที่ฟูสภาพป่าตามธรรมชาติ	42,446	36.12
113	3) เขตพื้นที่ฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข	12,682	10.79
	1.2 เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ	34	0.03
123	1) เขตพื้นที่ฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข	34	0.03
	2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	23,533	20.03
	2.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง	18,548	15.79
211	1) เขตนาข้าว	8,640	7.35
212	2) เขตปลูกไม้ผล	142	0.12
	3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	9,766	8.32
2131	- ยางพารา	3,931	3.35
2132	- ปาล์มน้ำมัน	5,835	4.97

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	2.2 เขตพื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตต่ำ	4,936	4.20
221	1) เขตนาข้าว	58	0.05
223	2) เขตปลูกไม้ยืนต้น	4,878	4.15
23	2.3 เขตพัฒนาปศุสัตว์/ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	15	0.01
24	2.4 เขตพัฒนาการประมง	34	0.03
	3. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,964	3.38
31	3.1 ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	3,781	3.22
32	3.2 ระบบโครงข่ายคมนาคม	183	0.16
	4. พื้นที่แหล่งน้ำ	16,664	14.18
41	4.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ	15,688	13.35
42	4.2 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	976	0.83
	5. เขตรักษาสมดุสิ่งแวดลอม	1,070	0.91
51	5.1 พื้นที่ป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย	565	0.48
52	5.2 พื้นที่ชุ่มน้ำ	505	0.43
6	6. พื้นที่อื่น (บ่อลูกรัง บ่อทราย)	105	0.09
รวมทั้งหมด		117,500	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 4-1 แผนการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขี้เสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

4.1.1 เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี

เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย มีเนื้อที่รวม 72,164 ไร่ หรือร้อยละ 61.41 ของพื้นที่ศึกษา พื้นที่เขตนี้เป็นเขตที่มีสภาพเป็นป่าไม้ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ป่าที่มีการประกาศเขตตามกฎหมายและพื้นที่ป่าตามมติคณะรัฐมนตรี รวมถึงพื้นที่ป่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น และพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นที่ตั้งแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พื้นที่ในเขตป่าเหล่านี้บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในหลายรูปแบบอย่างไม่เหมาะสม หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ และเมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการสงวนและอนุรักษ์ สามารถแบ่งเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ รายละเอียดดังนี้

1) **เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์** มีเนื้อที่ 72,130 ไร่ หรือร้อยละ 61.38 ของพื้นที่ศึกษา เขตนี้อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย) พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยเขตนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้คงสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมอย่างสูง โดยบริเวณนี้มีลักษณะเป็นผืนป่าขนาดใหญ่จึงมีความจำเป็นต้องสงวนรักษาพื้นที่ไว้เป็นป่าของประเทศต่อไป เพื่อรักษาคุณภาพของพื้นที่และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร หรือเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าและหายาก ตลอดจนรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการสำรวจสภาพการใช้ที่ดิน สามารถจำแนกออกเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ พื้นที่ป่าร่อนสภาพฟื้นฟู และพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นพื้นที่รกรากพิสูจน์สิทธิตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 โดยสามารถกำหนดเขตการใช้ที่ดินได้เป็น 3 เขตย่อยดังนี้

1.1) เขตคุ้มครองสภาพป่า (สัญลักษณ์แผนที่ 111) มีเนื้อที่ 17,002 ไร่ หรือร้อยละ 14.47 ของพื้นที่ศึกษา เขตนี้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ตามกฎหมาย ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ตามธรรมชาติมีความสำคัญต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมสูง

แนวทางการพัฒนา

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ โดยมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ควรกำหนดให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 เรื่อง แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้อย่างมีระบบ โดยให้มีการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน และสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมสภาพ โดยอยู่บนหลักในการลดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรในพื้นที่

- ควรเพิ่มมาตรการในการอนุรักษ์ที่เข้มงวดจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อคงสภาพป่าไม้ให้มีความสมบูรณ์ โดยการพัฒนาต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศและผลกระทบต่อพื้นที่ โดยเฉพาะแนวทางการให้พื้นที่ป่าไม้เป็นตัวควบคุมปริมาณน้ำในลุ่มน้ำในเวลาที่เหมาะสม

- รมรณรงค์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาผืนป่าในพื้นที่ร่วมกัน

1.2) เขตฟื้นฟูสภาพป่าตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์แผนที่ 112) มีเนื้อที่ 42,446 ไร่ หรือร้อยละ 36.12 ของพื้นที่ศึกษา เขตนี้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ตามกฎหมาย ปัจจุบันมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม แต่ยังคงมีลูกไม้เดิมขึ้นอยู่ ซึ่งถ้าปล่อยทิ้งไว้โดยไม่เข้าไปรบกวน ในระยะเวลาหนึ่งจะสามารถฟื้นตัวกลับเป็นป่าสมบูรณ์ตามธรรมชาติได้อีกครั้ง แต่บางบริเวณอาจต้องมีการปลูกป่าเพื่อเร่งฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาพป่าสมบูรณ์โดยเร็ว

แนวทางการพัฒนา

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาดินป่าไม้ โดยมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ควรกำหนดให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 เรื่อง แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้อย่างมีระบบโดยให้มีการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน และสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่รวมถึงฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมสภาพ โดยต้องอยู่บนหลักในการลดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรในพื้นที่

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแนวกันไฟ เพื่อป้องกันไฟป่าที่อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือจากกิจกรรมของมนุษย์

- ควรพัฒนาพื้นที่ให้เอื้อต่อการฟื้นตัวของป่าไม้พร้อมดำเนินการปลูกป่าซ่อมเสริมเพื่อให้พื้นที่สามารถฟื้นตัวกลับคืนสู่สภาพป่าที่สมบูรณ์ได้โดยเร็ว

- ควรส่งเสริมและรณรงค์ให้ราษฎรในพื้นที่เห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้และมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาผืนป่า

1.3) เขตฟื้นฟูสภาพทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข (สัญลักษณ์แผนที่ 113) มีเนื้อที่ 12,682 ไร่ หรือร้อยละ 10.79 ของพื้นที่ศึกษา เขตนี้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ตามกฎหมายที่สภาพป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายและใช้พื้นที่เพื่อเกษตรกรรมมาเป็นระยะเวลานาน จนกระทั่งสภาพป่าไม้สามารถฟื้นฟูได้ด้วยวิถีธรรมชาติ แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตร จึงมีความจำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูด้วยการปลูกป่าทดแทนให้เป็นพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธารต่อไป

แนวทางการพัฒนา

- ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาดินป่าไม้ โดยมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี กำหนดให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน

- ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหาระเบิดสิทธิทำกินของเกษตรกรให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 โดยให้กรมป่าไม้ขึ้นทะเบียนผู้ครอบครองพื้นที่ให้ชัดเจน และให้ใช้แผนที่ทางอากาศของกรมแผนที่ทหารเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครอง

- ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 เรื่อง แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดิน และป่าไม้อย่างมีระบบโดยให้มีการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน และสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่รวมถึงพื้นที่ป่าที่เสื่อมสภาพ โดยต้องอยู่บนหลักในการลดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรในพื้นที่

- ควรเร่งปลูกป่าทดแทนและฟื้นฟูสภาพป่าเพื่อรักษาระบบนิเวศลุ่มน้ำ

- ควรส่งเสริมและรณรงค์ให้ราษฎรในพื้นที่เห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และมีส่วนร่วมในการดูแลและบำรุงรักษาผืนป่า

2) เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ มีเนื้อที่ 34 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ศึกษา เขตนี้อยู่ในพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ วันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจนี้ได้กำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้และของป่า เพื่อการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ และประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ โดยไม่รวมพื้นที่ปฏิรูปที่ดินที่ได้มีการประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกาแล้ว เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการสำรวจสภาพการใช้ที่ดิน สามารถจำแนกออกเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ พื้นที่ป่าเสื่อมสภาพพื้นที่ และพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นพื้นที่ร่อนการพิสูจน์สิทธิตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 โดยสามารถกำหนดเขตการใช้ที่ดินได้ ดังนี้

2.1) เขตฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข (สัญลักษณ์แผนที่ 123) มีเนื้อที่ 34 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ศึกษา เขตนี้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมจากการถูกบุกรุกเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานานจนไม่มีลูกไม้หรือกล้าไม้ของป่าธรรมชาติเหลืออยู่ ดังนั้นจึงควรมีมาตรการของภาครัฐในการจัดการพื้นที่ให้ชัดเจน

แนวทางการพัฒนา

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาดินป่าไม้ โดยให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหาระเบิดสิทธิทำกินของเกษตรกรให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 โดยให้กรมป่าไม้ขึ้นทะเบียนผู้ครอบครองพื้นที่ให้ชัดเจน และให้ใช้แผนที่ทางอากาศของกรมแผนที่ทหารเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครอง

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 เรื่อง แผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้อย่างมีระบบ โดยให้มีการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน และสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่ รวมถึงพื้นที่ป่าที่เสื่อมสภาพ โดยต้องอยู่บนหลักในการลดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรในพื้นที่

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการควบคุมป้องกันการบุกรุกพื้นที่อย่างเคร่งครัด
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแนวกันไฟ เพื่อป้องกันไฟป่าที่อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือจากกิจกรรมของมนุษย์
- รมรณรงค์ให้ชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผืนป่า รวมถึงให้ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่ให้เอื้อต่อการฟื้นตัวของป่าไม้ และเร่งฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวิธีการปลูกป่าทดแทน

4.1.2 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

เขตพื้นที่เกษตรกรรม ประกอบด้วยพื้นที่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกินมีการออกเอกสารสิทธิ์ รวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่ดินเอกชน และพื้นที่ราชพัสดุซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เนื่องจากไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นรากฐานของการผลิตทางการเกษตร ซึ่งจำเป็นต้องบำรุงรักษาและฟื้นฟูดิน รวมทั้งพัฒนาให้เหมาะสมสำหรับการเกษตรอย่างยั่งยืน นำไปสู่การเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก ทั้งนี้การขยายตัวทางเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้มีการนำที่ดินที่เหมาะสมกับการเกษตรไปใช้เพื่อกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศและความเป็นอยู่ของเกษตรกร จึงจำเป็นต้องรักษา ปกป้อง ค้ำครองพื้นที่เกษตรกรรม และสนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เช่น ศักยภาพของที่ดิน แหล่งรองรับผลผลิตระบบชลประทาน ระบบโลจิสติกส์ โดยพื้นที่เกษตรกรรมที่จำเป็นต้องคุ้มครองซึ่งยึดหลักความเหมาะสมของที่ดินเป็นหลัก เพื่อให้มีผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุน เขตพื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่รวม 23,533 ไร่ หรือร้อยละ 20.03 ของพื้นที่ศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 4 เขตย่อย ดังนี้

1) **เขตพื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง** เป็นเขตอาศัยน้ำฝนอยู่นอกเขตชลประทาน ศักยภาพทางการเกษตรปานกลางมีความเหมาะสมปานกลางถึงสูงสำหรับการทำนา ไม้ผล ไม้ยืนต้น แต่อาจมีข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์ที่ดินบางประการที่สามารถแก้ไขได้ง่าย บางพื้นที่มีแหล่งน้ำเพียงพออาจมีการใช้พื้นที่เพื่อการปลูกพืชผักหรือไม้ผลได้ พื้นที่เขตนี้สามารถแบ่งเป็น 3 เขตย่อยตามศักยภาพและความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้

1.1) เขตนาข้าว (สัญลักษณ์แผนที่ 211) มีเนื้อที่ 8,640 ไร่ หรือร้อยละ 7.35 ของพื้นที่ศึกษา สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียวถึงดินร่วนปนทราย ที่ดินมีความเหมาะสมปานกลางถึงสูงในการทำนาโดยอาศัยน้ำฝน

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ ในการใช้พื้นที่เพื่อการทำนาควรมีการเพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น บ่อน้ำในไร่นา เพื่อเก็บกักน้ำสำหรับปลูกพืชลดความเสียหายกรณีฝนทิ้งช่วง และเพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการใช้ข้าวพันธุ์ดีจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ ประกอบกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม หรืออาจทำเกษตรแบบเกษตรผสมผสานตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โดยการขุดบ่อน้ำเลี้ยงปลา ยกร่องปลูกผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น และนาข้าวร่วมกัน

2.1) เขตนาข้าว (สัญลักษณ์แผนที่ 221) มีเนื้อที่ 58 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ศึกษา สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียวถึงดินร่วนปนทราย ที่ดินมีความเหมาะสมปานกลางถึงสูงในการทำนาโดยอาศัยน้ำฝน

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ ในการใช้พื้นที่เพื่อการทำนาควรมีการเพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น บ่อน้ำในไร่นา เพื่อเก็บกักน้ำสำหรับปลูกพืชลดความเสียหายกรณีฝนทิ้งช่วง และเพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการใช้พันธุ์ดีจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ ประกอบกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราที่เหมาะสม หรืออาจทำเกษตรแบบเกษตรผสมผสานตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โดยการขุดบ่อน้ำเลี้ยงปลา ยกร่องปลูกผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น และนาข้าวร่วมกัน

2.2) เขตปลูกไม้ยืนต้น (หน่วยแผนที่ 223) มีเนื้อที่ 4,878 ไร่ หรือร้อยละ 4.15 ของพื้นที่ศึกษา สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด ดินมีปัญหาด้านความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย พืชที่ปลูกมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดน้ำในช่วงที่ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ดินมีความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) ถึงไม่เหมาะสม (N) ในการปลูกไม้ยืนต้น ปัจจุบันมีการใช้พื้นที่ปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ยืนต้นผสม เป็นต้น

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ ควรกำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมายในการเร่งรัดพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขสภาพดินปัญหาพร้อมทั้งจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำตามหลักวิชาการ เพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น สร้างบ่อน้ำในไร่นา ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือสนับสนุนการปรับเปลี่ยนชนิดพืชปลูกให้ตรงตามศักยภาพของที่ดิน (Zoning) สำหรับบริเวณพื้นที่ความลาดชันควรสนับสนุนการปลูกสวนป่า และไม่ไถเร็วควบคู่กับการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อเป็นการเก็บกักน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของดิน

3) เขตพัฒนาปศุสัตว์/ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์แผนที่ 24) มีเนื้อที่ 15 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ศึกษา ปัจจุบันมีสภาพเป็นสถานที่โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- จัดหาแหล่งน้ำหรือขุดสระน้ำในไร่นาเพื่อให้สัตว์มีน้ำกินและปลูกไม้ยืนต้นไว้เป็นร่มเงา จัดทำโครงการส่งเสริมด้านปศุสัตว์ โดยกรมปศุสัตว์ให้ข้อเสนอแนะวิธีการเลี้ยงสัตว์ การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าพันธุ์ดี การให้อาหารเสริมการผสมพันธุ์ และการควบคุมโรคเป็นต้น

- ควบคุมมลภาวะด้านกลิ่น เสียง และน้ำเสียไม่ให้รบกวนและส่งผลกระทบต่อชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ควบคุมและป้องกันโรคระบาดอย่างใกล้ชิดและเข้มงวด ปฏิบัติตามคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัด

- ควบคุมมลพิษทางน้ำ โดยให้มีนโยบายให้ผู้ก่อมลพิษต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการอย่างเคร่งครัด เพื่อลดความสกปรกปนเปื้อนน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

4) เขตพัฒนาการประมง (สัญลักษณ์แผนที่ 25) มีเนื้อที่ 34 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ศึกษา ปัจจุบันมีสภาพพื้นที่เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง สถานที่เพาะเลี้ยงปลา เป็นต้น

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- ปฏิบัติตามนโยบายด้านการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างเข้มงวด เนื่องจากกิจกรรมนี้อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียง

- กำหนดเขตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ชัดเจนเพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

4.1.3 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่รวม 3,964 ไร่ หรือร้อยละ 3.38 ของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยเขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และระบบโครงข่ายคมนาคม จำแนกตามข้อมูลจากการสำรวจประเภทการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุหนองทุ่งทอง

1) เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (สัญลักษณ์แผนที่ 31) มีเนื้อที่ 3,781 ไร่ หรือร้อยละ 3.22 ของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยตัวเมืองและย่านการค้า สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ สิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ถม

2) ระบบโครงข่ายคมนาคม (สัญลักษณ์แผนที่ 32) มีเนื้อที่ 183 ไร่ หรือร้อยละ 0.16 ของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงชนบทและถนนอื่น ๆ ที่เป็นโครงข่ายคมนาคมภายในพื้นที่

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง ควรเร่งแก้ไขปัญหาขยะและน้ำเสียของชุมชน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้นและกระจายอย่างทั่วถึง ส่วนที่เป็นไม้ผลผสมในหมู่บ้านควรพัฒนาระบบการผลิตไม้ผลและพืชผัก โดยส่งเสริมการผลิตพืชปลอดสารพิษ เพิ่มศักยภาพการผลิต โดยปรับปรุงโครงสร้างของดินด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่วในพื้นที่ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี ตลอดจนการพัฒนาบ่อน้ำในไร่นา สนับสนุนการปลูกไม้ผล พืชสวนผสม และพืชผัก ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรรายย่อย

4.1.4 พื้นที่แหล่งน้ำ

พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 16,664 ไร่ หรือร้อยละ 14.18 ของพื้นที่ศึกษา เขตนี้กำหนดจากแหล่งน้ำธรรมชาติ มีเนื้อที่ 15,688 ไร่ หรือร้อยละ 13.35 ของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีเนื้อที่ 976 ไร่ หรือร้อยละ 0.83 ของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ อ่างเก็บน้ำและบ่อน้ำ แหล่งน้ำเหล่านี้ใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และใช้ในด้านเกษตรกรรม ตลอดจนเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ ควรดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นไม่ให้เสื่อมโทรม ทั้งด้านคุณภาพของน้ำและการกักเก็บน้ำ ไม่ปล่อยให้น้ำตื้นเขินและถูกบุกรุกหมั่นขุดลอกคูคลอง ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายทั่วพื้นที่ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูกในช่วงขาดน้ำ

4.1.5 เขตรักษาสมดุปลิ่งแวดล้อม

เขตรักษาสมดุปลิ่งแวดล้อม มีเนื้อที่รวม 1,070 ไร่ หรือร้อยละ 0.91 ของพื้นที่ศึกษา พื้นที่ในเขตนี้ มีสภาพเป็นป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์แต่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งปัจจุบันมีสภาพพื้นที่เป็นป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่อื่น ๆ เช่น ไม้ละเมาะ และทุ่งหญ้าธรรมชาติ เป็นต้น

1) พื้นที่ป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย (สัญลักษณ์แผนที่ 51) มีเนื้อที่ 565 ไร่ หรือร้อยละ 0.48 ของพื้นที่ศึกษา พื้นที่ในเขตนี้มีสภาพเป็นป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์แต่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือพื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์แต่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน สภาพพื้นที่โดยทั่วไปมีความลาดชันค่อนข้างมากหรือเป็นผาชัน รวมถึงพื้นที่ดินต้นมีกรวดหินปะปนมาก พื้นที่ในเขตนี้กระจายตัวอยู่เป็นหย่อม ๆ ต่อจากเขตป่าตามกฎหมาย บริเวณแนวริมน้ำ ที่สาธารณประโยชน์ หรือใกล้แหล่งชุมชน ควรรักษาไว้ใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือจัดทำเป็นป่าชุมชน ปัจจุบันมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ หรือป่าอสสภาพฟื้นฟู หรือไม้ละเมาะใกล้แหล่งชุมชน

2) พื้นที่ชุ่มน้ำ (สัญลักษณ์แผนที่ 52) มีเนื้อที่ 505 ไร่ หรือร้อยละ 0.43 ของพื้นที่ศึกษา

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

- ควรมีการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยยึดหลักการใช้ที่ดินแบบผสมผสานระหว่างป่าไม้กับการเกษตร

- ควรป้องกัน และรักษาสภาพป่าไม้ให้คงความสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากไม้และของป่าร่วมกันอย่างพอเพียง และยั่งยืน

4.1.6 พื้นที่อื่น (สัญลักษณ์แผนที่ 6)

เขตอุตสาหกรรม มีเนื้อที่รวม 105 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 ของพื้นที่ศึกษา ซึ่งปัจจุบันมีสภาพพื้นที่เป็นบ่อขุด บ่อดิน บ่อทราย และบ่อลูกรัง

4.2 แผนบริหารจัดการพื้นที่ด้วยการพัฒนาที่ดิน

จากสถานการณ์ของทรัพยากรจะเห็นว่าทรัพยากรดินมีแนวโน้มเกิดความเสื่อมโทรมสูงขึ้น สาเหตุจากสมบัติของดินเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม ขาดการปรับปรุงบำรุงดิน ขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ มีการจัดการดินที่ไม่เหมาะสม และจากการที่ประชากรเพิ่มขึ้นทำให้มีการขยายที่ดินทำกินมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ก่อให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ตลอดจนการใช้ที่ดินไม่สอดคล้องกับสมรรถนะของที่ดินหรือคุณภาพของที่ดิน และสาเหตุจากภัยพิบัติธรรมชาติที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก (global climate change) มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศมากขึ้นทำให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้นเกิดปัญหาโลกร้อน ภัยแล้ง ดินถล่ม และน้ำท่วมฉับพลันบ่อยครั้ง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่ที่ประสบภัย และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จนนำไปสู่การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพที่ไม่สามารถประเมินค่าความเสียหายได้

จากข้อมูลสถานภาพทรัพยากรที่ได้จากการวิเคราะห์ ทำให้ทราบสถานภาพและปัญหาของพื้นที่ศึกษา การกิจของกรมพัฒนาที่ดิน คือ ทำการศึกษา วิจัย ค้นคว้าและทดลอง เพื่อหาแนวทางการใช้ที่ดิน เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ดินที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ

4.3 มาตรการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ และแนวทางการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

การดำเนินการจัดการหรือพัฒนาพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนขันมีความจำเป็นต้องจัดการแบบผสมผสาน และต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ที่ต้องประสานสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ตั้งแต่พื้นที่ที่เป็นต้นน้ำ เนินเขาจนถึงที่ราบ และ การใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้รองรับและสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงต้องมีมาตรการรองรับเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติได้ดังนี้

1) มาตรการด้านกฎหมาย

1.1) สนับสนุนนโยบายตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน 2551 เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ เนื่องจากปัจจุบันมีการใช้ที่ดินอย่างเข้มข้นและขาดการอนุรักษ์ทำให้ทรัพยากรดินเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว

1.2) ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องและสมดุลให้เป็นไปตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อป้องกันปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรอันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

2) มาตรการด้านการดำเนินงานในพื้นที่

2.1) เร่งรัดดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมาย เช่น พื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่ารกร้างพื้นที่ (ป่าเสื่อมโทรม) ในเขตป่าเศรษฐกิจ ซึ่งกรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เร่งรัดดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามเงื่อนไขในการใช้ที่ดินในบริเวณดังกล่าว

2.2) ปรับเปลี่ยนระบบผลิตทางการเกษตรตามศักยภาพพื้นที่และความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน รวมทั้งปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมของไทยประสบปัญหาความเสื่อมโทรม อันเป็นผลจากการขาดมาตรการอนุรักษ์ดิน และน้ำที่เหมาะสม

2.3) เร่งรัดการขึ้นทะเบียนเกษตรกรให้ถูกต้อง เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรในการรับบริการของภาครัฐ

2.4) ดำเนินการตามมาตรการรักษาพื้นที่ป่าให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวกันชนเพื่อการรักษาพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์

2.5) มาตรการหรือแนวทางการจัดการทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ควรกำหนดให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการดำเนินการของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ

3) มาตรการด้านการพัฒนาองค์ความรู้

- 3.1) พัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมการวิจัย การพัฒนาชุมชน และนวัตกรรมการในท้องถิ่น
- 3.2) ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้ในรูปป่าชุมชน
- 3.3) ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการจัดการดินให้แก่เกษตรกรรวมทั้งจัดให้มีการติดตามประเมินผล
- 3.4) ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้เกษตรกรดำเนินการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมให้มีความสอดคล้องในแต่ละพื้นที่
- 3.5) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิตที่เหมาะสม

ตารางที่ 4-2 แผนบริหารจัดการพื้นที่บริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร

เขตการใช้ที่ดิน	ข้อมูลพื้นที่	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน	สถานภาพที่ดิน และปัญหาของพื้นที่	มาตรการ	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี 1.1 เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์	เขตห้ามล่าสัตว์ป่า/เขตอุทยานแห่งชาติฯ/เขตป่าอนุรักษ์ (โซน C) / ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 1, 2					
1) เขตคุ้มครองสภาพป่า		ป่าไม้สมบูรณ์		กำหนดไว้เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ควบคุมไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ		ทส. / ชุมชน
2) เขตฟื้นฟูสภาพป่าตามธรรมชาติ		ป่าไม้เสื่อมโทรมหรือไม่เหมาะสม		ปล่อยให้พื้นที่กลับคืนสู่สภาพป่าธรรมชาติ/เร่งปลูกป่าทดแทนให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร	สร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าป่าและดำเนินการฟื้นฟูสภาพป่า	ทส. / ชุมชน
3) เขตพื้นที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติศาสนกิจ	เขตป่าตามกฎหมาย/พื้นที่รอการพิสูจน์สิทธิ	มีการใช้พื้นที่ทำการเกษตร	บุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร	จัดการภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่	ป้องกัน และควบคุมไม่ให้เกิดการบุกรุกพื้นที่เพิ่ม	ทส. / ชุมชน
1.2 เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ	เขตป่าเศรษฐกิจ (โซน E)/เขตป่าไม้ถาวร					
1) เขตพื้นที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติศาสนกิจ	เขตป่าตามกฎหมาย/พื้นที่รอการพิสูจน์สิทธิ	มีการใช้พื้นที่ทำการเกษตร	บุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร	จัดการภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่	ป้องกัน และควบคุมไม่ให้เกิดการบุกรุกพื้นที่เพิ่ม	ทส. / ชุมชน

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	ข้อมูลพื้นที่	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน	สถานภาพที่ดิน และปัญหาของพื้นที่	มาตรการ	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ
2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	พื้นที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย	มีการใช้พื้นที่ทำการเกษตร				
2.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตสูง	ที่ดินมีความเหมาะสมปานกลางถึงสูง					
1) เขตนาข้าว	ดินที่ลุ่ม	นาข้าว	ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม	1) ปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ	1. จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	พด.
2) เขตปลูกไม้ผล	ดินที่ดอน	ปลูกไม้ผล	ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	2) ปลูกพืชคลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้นของดิน	2. จัดตั้งกลุ่มถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการปรับปรุงดิน และการใช้สารอินทรีย์	กสก.
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ใช้แหล่งน้ำขนาดเล็กหรือแหล่งน้ำธรรมชาติที่อยู่ใกล้	ปลูกไม้ยืนต้น		3) มีการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม	3. จัดหาแหล่งน้ำเพิ่ม	พด. / ชป.

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	ข้อมูลพื้นที่	สภาพการใช้ที่ดิน ปัจจุบัน	สถานภาพที่ดิน และปัญหาของ พื้นที่	มาตรการ	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
2.2 เขตพื้นที่เกษตรกรรมมีศักยภาพในการผลิตต่ำ	ทรัพยากรดินและที่ดินมีความเหมาะสมเล็กน้อยหรือไม่เหมาะสม มีข้อจำกัดสำหรับการปลูกพืช จึงต้องแก้ไขข้อจำกัดของพื้นที่นั้น ๆ					
1) เขตนาข้าว	ดินที่ลุ่ม	นาข้าว	ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม	1) ปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ	1. จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	พด.
2) เขตปลูกไม้ผล	ดินที่ดอน	ปลูกไม้ผล	ใช้ที่ดินผิดประเภท / ไม่ตรงตามศักยภาพ	2) ปลูกพืชคลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้นของดิน	2. ปรับเปลี่ยนการใช้ที่ดินให้ตรงตามศักยภาพของที่ดิน	กสก.
3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	ลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ/ ปลูกไม้ยืนต้น	ปลูกไม้ยืนต้น	ใช้ที่ดินผิดประเภท / ไม่ตรงตามศักยภาพ	3) มีการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม		พด. / กวก. / กสก.

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	ข้อมูลพื้นที่	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน	สถานภาพที่ดิน และปัญหาของพื้นที่	มาตรการ	โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงานรับผิดชอบ
2.4	เขตพัฒนาปศุสัตว์/ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์				ปศุสัตว์
2.5	เขตพัฒนาการประมง	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ				ประมง
3. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	ที่ตั้งชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	มีการขยายตัวมากขึ้นและสิ่งก่อสร้างกีดขวางลำน้ำ น้ำเสียและขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น	กำหนดผังเมืองและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด		อบต.
3.1	ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง					
3.2	ระบบโครงข่ายคมนาคม					
4. พื้นที่แหล่งน้ำ	เป็นบริเวณแหล่งน้ำตามธรรมชาติ รวมถึงแหล่งน้ำผิวดินที่สร้างขึ้น	แหล่งน้ำธรรมชาติ และที่สร้างขึ้น	ดินเซิน	ขุดลอกคลอง สร้างแหล่งน้ำสำรอง และปรับปรุงแหล่งน้ำ/ระบบกระจายน้ำ		พด. / ชุมชน

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	ข้อมูลพื้นที่	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน	สภาพ ที่ดิน และ ปัญหาของ พื้นที่	มาตรการ	โครงการ/ กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
5. เขตรักษาสมดุสสิ่งแวดลอม	พื้นที่ป่าไมนอกเขตป่าตาม กฎหมาย สภาพการใช้ที่ดินเป็น ป่าสมบูรณ์หรือป่าเสื่อมโทรม หรือบางพื้นที่มีการอนุรักษ์ไว้ เป็นป่าชุมชน					
5.1 พื้นที่ป่านอกเขตป่าไมตาม กฎหมาย		สภาพเป็นป่า สมบูรณ์ หรือป่า รอสภาพฟื้นฟู	1) ชุมชนควรมีมาตรการในการ ป้องกัน รักษา สภาพป่าไว้ เพื่อให้ เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ประโยชน์ร่วมกันของ พื้นที่			พต. / ชุมชน
5.2 พื้นที่ชุ่มน้ำ		สภาพเป็นพื้นที่ ชุ่มน้ำ	2) พื้นที่ให้กลับคืนสภาพป่า ธรรมชาติ/ปลูกไม้โตเร็วลักษณะ สวนป่าเศรษฐกิจหรือป่าชุมชน โดยเกษตรกร			พต. / ชุมชน

4.4 สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

พื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 117,500 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านการเป็นแหล่งอนุรักษ์ รักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีพื้นที่ป่าไม้ 72,164 ไร่ หรือร้อยละ 61.41 ของพื้นที่ศึกษา จากการศึกษา จาการที่พื้นที่ป่าพรุมีความสำคัญดังนั้นภาครัฐต้องมีมาตรการที่เข้มงวดในการที่จะสงวนและรักษาไว้ให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติของประชาชนตามศักยภาพของพื้นที่ที่มีจุดเด่นด้านภูมิประเทศ ทัศนียภาพ และทรัพยากรป่าไม้ ขณะเดียวกันได้กำหนดข้อควรดำเนินการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้ โดยใช้มาตรการหลากหลายประกอบกันกำหนดเขตป่าไม้ให้ชัดเจน ใช้มาตรการทางกฎหมายปราบปรามผู้กระทำความผิดตัดไม้ทำลายป่า มาตรการฟื้นฟูป่าไม้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในพื้นที่ศึกษา ได้กำหนดให้มีเขตพื้นที่เกษตรกรรม 23,533 ไร่ หรือร้อยละ 20.03 ของพื้นที่ศึกษา โดยแบ่งเป็นเขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพในการผลิตสูงร้อยละ 15.79 ของพื้นที่ศึกษา และเขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพในการผลิตต่ำร้อยละ 4.20 ของพื้นที่ศึกษา เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดและปัญหาสำคัญด้านการเกษตร ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ดินพรุ ดินทราย และบางปีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมีน้อยจากสภาพอากาศที่แห้งแล้งก่อให้เกิดปัญหาไฟไหม้ในพื้นที่พรุ หน่วยงานภาครัฐควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดในพื้นที่ โดยกำหนดให้มีนโยบายและมาตรการการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชในพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณป่าพรุให้มีประสิทธิภาพ และให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการผลิตและการจัดการในไร่ นา รวมถึงการรวมกลุ่มเกษตรกรให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาป่าพรุควนชีเสียน และบริเวณโดยรอบรัศมี 5 กิโลเมตร เป็นการกำหนดเขตโดยพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน ทรัพยากรดินตามศักยภาพของพื้นที่ ตลอดจนความเหมาะสมในการเพาะปลูก และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวมถึงพื้นที่ภายใต้ข้อกำหนดที่ต้องสงวนพื้นที่ไว้เพื่อการอนุรักษ์ ดังนั้นการนำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในพื้นที่ ควรนำแผนการใช้ที่ดินดังกล่าวไปพิจารณาและร่วมดำเนินการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความสอดคล้องกันทั้งระบบเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องตามหลักวิชาการ อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้ ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ และการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ รวมถึงจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยมีข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1.1) นโยบายระยะสั้นจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงการระบาดของโรคและแมลงศัตรูที่ทันต่อสถานการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์โลกร้อนที่มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่น ทั้งนี้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม คือ การส่งเสริมให้ใช้พันธุ์พืชที่ต้านทานโรคและแมลง ควบคู่ไปกับการใช้สารสกัดจากพืช ตลอดจนปรับปรุงรักษาดินให้อุดมสมบูรณ์และมีภูมิต้านทานโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ

1.2) ปรับปรุงและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อเกษตรกรรม แนวทางดำเนินการตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดิน รวมทั้งเป็นการเพิ่มผลผลิตการเกษตรให้สูงขึ้น เพราะในสภาวะการณ์ปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมของไทยประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของดินเพราะขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินตลอดจนดินขาดความอุดมสมบูรณ์

1.3) นโยบายระยะยาวผลักดันให้การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื่องจากการจัดหาที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรด้วยการปฏิรูปที่ดินถือเป็นแนวทางสำคัญที่จะแก้ปัญหาเกษตรกรรมของไทยอย่างยั่งยืน

2) ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

2.1) ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้เกษตรกรดำเนินการผลิตตามระบบเกษตรที่ดี (GAP) โดยการอบรมแนะนำความรู้ต่าง ๆ เช่น วิธีการปลูก การใส่ปุ๋ย การจัดการการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวให้มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ในเขตการใช้ที่ดินพืชเศรษฐกิจอย่างครบวงจร

2.2) ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต รวมถึงการเพิ่มคุณภาพผลผลิตพืช และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและช่วยรักษาสภาพแวดล้อม

2.3) ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงบำรุงดิน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีชีวภาพเป็นหลัก รมณงค์ให้มีการใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ พด.2 ปุ๋ยสด ตลอดจนการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยการปลูกพืชคลุมดิน ปลูกพืชขวางความลาดเท ปลูกพืชสลับกับแนวหญ้าแฝก และเพิ่มมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกรอย่างครบวงจร โดยเน้นในพื้นที่เขตการใช้ที่ดินที่จำเป็นต้องเพิ่มมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม

3) ข้อเสนอแนะด้านการสร้างแรงจูงใจ

3.1) ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืช และได้รับใบรับรองตามโครงการประกันราคาพืชผลทางการเกษตรจากรัฐบาล

3.2) สนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ และราคายุติธรรมแก่เกษตรกรที่ปลูกพืชตามที่กำหนดในเขตการใช้ที่ดิน

3.3) ส่งเสริมการซื้อขายในตลาดล่วงหน้า สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการกระจายผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรกับผู้ประกอบกิจการ เพื่อความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกรที่ปลูกพืชในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนด

3.4) สนับสนุนการผลิตที่ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ เพื่อประสานความเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการกับเกษตรกรในเขตการใช้ที่ดินปลูกพืช

4) ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ

4.1) การกำหนดเขตการใช้ที่ดินจะบรรลุตามเป้าหมาย จำเป็นต้องมีมาตรการต่าง ๆ มารองรับเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ มาตรการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การรวมกลุ่มเกษตรกร และมาตรการด้านกฎหมาย

4.2) เนื่องจากความต้องการพืชอาหารและพืชพลังงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้นพื้นที่ที่ควรเร่งเข้าไปดำเนินการลำดับแรก คือ พื้นที่ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมที่จะยกระดับผลผลิตให้สูงขึ้น จึงควรพัฒนาการบริหารจัดการที่ดินอย่างเป็นระบบตั้งแต่การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก การปรับปรุงบำรุงดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องเหมาะสม การพัฒนาพันธุ์พืชเหมาะสมกับพื้นที่ การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกวิธี

4.3) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร ควรจัดหาพืชพันธุ์ดีที่มีคุณภาพ ตลอดจนจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรได้ทันกับเวลาที่ต้องการใช้

4.4) การพัฒนาระบบโลจิสติกส์และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การปลูก การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตโดยรวม ทั้งยังช่วยคงคุณภาพสินค้าเกษตรได้ยาวนานมากขึ้น

อย่างไรก็ตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่กล่าวข้างต้นนั้น สามารถนำมาปรับใช้ในทางปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ โดยกำหนดเป็นมาตรการเสริมเชิงบังคับและหรือจูงใจ เพื่อสนับสนุนให้แผนการใช้ที่ดินมีผลในทางปฏิบัติ และสามารถดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. 2563. ข้อมูลสารสนเทศโครงการชลประทาน (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมป่าไม้. 2564. แผนที่ขอบเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2561. แผนบริหารจัดการทรัพยากรดินปัญหาของประเทศไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2564. แผนที่ขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์ (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2568. สถิติภูมิอากาศ พ.ศ. 2567 (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มจัดการและบริการแผนที่และข้อมูลทางแผนที่. 2564. เส้นทางน้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ไฟล์ข้อมูล). สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2563. สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช (ไฟล์ข้อมูล). กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2563. สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดพัทลุง (ไฟล์ข้อมูล). กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน. 2564. ข้อมูลชุดดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2555. แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- สำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน. 2564. แนวเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ไฟล์ข้อมูล). สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2565. พื้นที่ป่าไม้ถาวร (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ได้ให้ความเห็นชอบตามมติของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งได้จำแนกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ออกเป็น 3 เขต ดังนี้

1. เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C ; Conservation Zone) หมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพป่าสมบูรณ์หรือศักยภาพเหมาะสมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่ พื้นที่ป่าที่มีสภาพสมบูรณ์ตลอดจนพื้นที่ป่าที่ควรสงวนไว้ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศ สถานที่ศึกษาวิจัย พื้นที่ป่าเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น พื้นที่ที่กำหนดเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตามพระราชบัญญัติฯ และพื้นที่ป่าห้ามมิให้บุคคลเข้าไปหรืออยู่อาศัยตามแนวเขตชายแดนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี หมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ได้ประกาศเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปแล้ว พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่

- พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่ได้ประกาศโดยพระราช-กฤษฎีกาตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ที่ได้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกาตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ตามผลการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ โดยสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี
- พื้นที่เขตอนุรักษ์ป่าชายเลน ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน ประเทศไทย ตามมติคณะรัฐมนตรี

2) พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม

พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม หมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพป่าสมบูรณ์หรือมีศักยภาพเหมาะสมต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่

- พื้นที่ป่าที่มีลักษณะสมบูรณ์ตลอดจนพื้นที่ป่าที่สมควรสงวนไว้ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ
- พื้นที่ป่าที่มีความเหมาะสมต่อการสงวนไว้เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิจัย
- พื้นที่ป่าที่ห้ามมิให้บุคคลเข้าไปหรืออยู่อาศัยตามแนวชายแดน
- พื้นที่ป่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

- พื้นที่ป่าซึ่งเป็นเขตที่ตั้งแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
- พื้นที่ป่าซึ่งกำหนดเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุตามพระราชบัญญัติสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

2. เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E ; Economic Zone) หมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดไว้เพื่อผลิตไม้ และของป่ารวมถึงพื้นที่เศรษฐกิจตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ และการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่เพื่อการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ และพื้นที่ประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างทรัพยากรป่าไม้กับทรัพยากรอื่น เช่น ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรแร่ และทรัพยากรพลังงาน เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติตลอดทั้งต้องไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จำแนกให้เป็นเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่

1) พื้นที่พัฒนาป่าธรรมชาติ หมายถึง พื้นที่ป่าที่มีสภาพป่าไม้สมบูรณ์ มีศักยภาพเหมาะสมในการจัดการป่าไม้ตามหลักวิชาการ เพื่อยังผลให้ทรัพยากรป่าไม้มีผลิตผลสม่ำเสมอตลอดไปให้ราษฎรได้ใช้ประโยชน์จากไม้และของป่าร่วมกัน ไม่บุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่ พื้นที่ป่าชุมชน เป็นต้น

2) พื้นที่พัฒนาทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่มีศักยภาพสูงในการฟื้นฟูสภาพป่าสามารถส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของส่วนราชการและเอกชนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มีไม้ใช้ในประเทศ และเพื่อประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรมแบบต่อเนื่อง โดยเอาทุกส่วนของไม้มาใช้ประโยชน์ ให้บรรลุผลต่อการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมตลอดจนเศรษฐกิจและสังคมของชาติ พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่ พื้นที่ปลูกป่าภาครัฐบาล พื้นที่ปลูกป่าเอกชน และพื้นที่ปลูกป่า เพื่อใช้สอยในครัวเรือน เป็นต้น

3) พื้นที่พัฒนาด้านหลักวิทยาศาสตร์ชุมชน หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าในรูปแบบต่าง ๆ โดยการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการตั้งถิ่นฐาน ให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ การใช้ประโยชน์พื้นที่กระทำในลักษณะของวนเกษตรพื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่ พื้นที่โครงการหมู่บ้านป่าไม้ พื้นที่สิทธิทำกิน (สทก.) พื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง และโครงการตามพระราชดำริ

4) พื้นที่พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ หมายถึง พื้นที่ป่าที่ได้อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรอื่น เช่น แหล่งน้ำ ทรัพยากรธรณี เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่ พื้นที่เขตแหล่งแร่ พื้นที่เขตระเบิดและย่อยหิน พื้นที่ที่อนุญาตในส่วนราชการ ส่วนเอกชนใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ

3. เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (โซน A ; Agricultural Zone) หมายถึง พื้นที่ป่าที่มีสมรรถนะที่ดินเหมาะสมต่อการเกษตร หรือมีศักยภาพสูงในการพัฒนาด้านการเกษตรตามผลการจำแนกสมรรถนะที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน รัฐสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งต้องไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะจำแนกให้เป็นเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ และเขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ พื้นที่ลักษณะนี้ได้แก่พื้นที่ป่าที่มีสมรรถนะของดินเหมาะสมต่อการเกษตรและพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเกษตร ตามนัยมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ และการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน

ภาคผนวกที่ 2

การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

ประเทศไทยมีการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำหรือการแบ่งเขตพื้นที่ลุ่มน้ำตามลักษณะศักยภาพทางอุทกวิทยา และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์หลักในด้านการจัดการทรัพยากร และสภาพแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณา 7 ข้อดังนี้

- **สภาพภูมิประเทศ** ใช้ลักษณะของแผ่นดิน เช่น แนวบริเวณสันเขา ยอดเขาแหลม ยอดเขامن หุบเขา หน้าผา เขิงเขา บริเวณกัตลิก ร่องเขา ที่ราบขั้นบันได ที่ราบหรือที่ลุ่ม ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากกระบวนการชะล้างพังทลายในอดีตและมีผลต่อการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน

- **ความลาดชัน** เป็นศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการชะล้างและการสูญเสียหน้าดิน เช่น ถ้าความลาดชันสูง โอกาสที่มีการพังทลายจะมาก ปริมาณการเคลื่อนย้ายของตะกอนดินก็มีมากตาม

- **ความสูงจากระดับน้ำทะเล** โดยทั่วไปเมื่อความสูงจากระดับน้ำทะเลเล็มาก ความลาดชันของพื้นที่จะเพิ่มขึ้นด้วยและมีปริมาณฝนตกมากและนานขึ้น ความสูงจากระดับน้ำทะเลจึงมีอิทธิพลต่อการพังทลายของหน้าดิน มีหน่วยที่ยอมรับกันเป็นสากลว่าให้วัดจากระดับน้ำทะเลปกติแล้วใช้ชื่อเรียกว่า ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางมีหน่วยเป็นเมตร

- **ลักษณะหิน** โดยทั่วไปลักษณะของหินจะเกี่ยวข้องถึงการกำเนิดดินและคุณภาพของน้ำท่า จึงใช้ชนิดของหิน อายุทางธรณีรวมทั้งคุณสมบัติที่จะแปรสภาพเป็นดินที่มีความง่ายต่อการถูกชะล้างพังทลาย

- **ลักษณะดิน** โดยทั่วไปดินมีความแตกต่างกันไปทั้งด้านเคมี ฟิสิกส์ และชีววิทยาสัมพันธ์ต่อการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ใช้คุณสมบัติทางดินที่เกี่ยวกับความลึก ความอุดมสมบูรณ์ และความง่ายต่อการชะล้างพังทลายของชนิดดินที่ปรากฏเป็นส่วนใหญ่ในพื้นที่นั้น ๆ

- **สภาพของพืชพรรณและป่าไม้** ซึ่งหมายถึงพืชคลุมดินไม่ว่าจะเป็นวัชพืช พืชเกษตร พืชป่า หญ้า ต้นไม้ที่เหลืออยู่ในปัจจุบันอาจจะพิจารณาจากรายงานของแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศจากดาวเทียมที่สำรวจประจำปี ซึ่งให้สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันมากที่สุด พืชคลุมดินดังกล่าวจะเกี่ยวพันกับการชะล้างผิวน้ำดิน

1. การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ นอกจากจะกำหนดขอบเขตความเหมาะสมของพื้นที่เป็นหลักและใช้ลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นฐานแล้ว ยังมีการศึกษาข้อมูลด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมจากข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ซึ่งได้แก่ ปริมาณน้ำป่าไม้ ดิน ตะกอน ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม มาใช้พิจารณาช่วยเพื่อให้การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจากหลักเกณฑ์ทั้ง 6 ประการ เมื่อนำมาพิจารณากับสภาพพื้นที่แต่ละแห่งของประเทศไทย สามารถจำแนกได้ 5 ระดับชั้นคุณภาพ โดยให้ความสำคัญเรียงลำดับกันไป เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยควบคุมระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ซึ่งแต่ละชั้นคุณภาพมีลักษณะพื้นฐานดังนี้

1.1 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 หมายถึง พื้นที่ที่มีสภาพเป็นต้นน้ำลำธารเป็นแหล่งน้ำผืนและให้น้ำกับพื้นที่ตอนล่าง พื้นที่ตอนบนมักมีความชันมาก ลักษณะดินที่ง่ายต่อการพังทลายเป็นพื้นที่ซึ่งควรรักษาไว้เพื่อเป็นต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ อาจจรรักษาในรูปของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ ซึ่งในส่วนของพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 ยังแยกเป็นชั้นย่อยได้อีก 2 ระดับ โดยใช้ ☐สภาพป่า☐เป็นตัวกำหนดคือ ☐พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ☐จะมีสภาพป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์ตามที่ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. 2525 และเป็นพื้นที่ที่จะต้องสงวนรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และเป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ ในขณะที่☐พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 บี☐จะมีสภาพป่าส่วนใหญ่ถูกทำลาย ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่อพัฒนาการใช้ที่ดินรูปแบบอื่นก่อนหน้าปี พ.ศ. 2525 และการใช้ที่ดินรูปแบบต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปแล้วจะต้องมีมาตรการควบคุมเป็นพิเศษ

1.2 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 หมายถึง พื้นที่ลุ่มน้ำที่มีสภาพเป็นพื้นที่ป่าป้องกัน ป่าเพื่อการค้าหรือป่าเศรษฐกิจ ปกติเป็นพื้นที่บนที่สูง มีความลาดชันสูงมาก ดินมีประสิทธิภาพในการยึดเกาะกันสูงกว่าพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพที่ 1 ลักษณะทั่วไปเหมาะสมต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมา ควรสงวนเก็บไว้เป็นพื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธาร รักษาไว้ในรูปแบบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ และอาจสามารถอนุญาตให้ใช้ประโยชน์เพื่อทำกิจการสำคัญบางอย่างได้ เช่น การทำเหมืองแร่

1.3 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 หมายถึง สภาพลุ่มน้ำที่มีสภาพเป็นเชิงเขา ความลาดชันสูง ดินมีลักษณะการพังทลายปานกลาง พื้นที่เหมาะสมเป็นป่าเศรษฐกิจ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ป่าปลูกไม้ผลยืนต้น พืชเกษตรยืนต้น หรือการทำเหมืองแร่ แต่ต้องมีมาตรการด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำควบคู่กันไปอย่างเข้มงวด

1.4 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4 หมายถึง พื้นที่ลุ่มน้ำที่มีสภาพพื้นที่เนินราบ มีความลาดชันปานกลาง สภาพป่าส่วนใหญ่ถูกแผ้วถางเพื่อใช้เป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ กำหนดให้มีการปลูกพืชไร่ ไม้ผลและทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ได้ สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบบางแห่งอาจมีความลาดชันแต่ค่อนข้างน้อย การพังทลายของหน้าดินค่อนข้างควบคุมได้ง่ายโดยมีพืชคลุมดิน

1.5 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 หมายถึง สภาพพื้นที่เป็นที่ราบถึงที่ราบลุ่ม หรือบางแห่งอาจจะเป็นเนินลาดเอียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่ป่าจะถูกบุกรุกแผ้วถางไปจนหมดแล้วแปรสภาพที่ดินเป็นพื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา และกิจกรรมอื่น ๆ และไม่จำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

2. ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

2.1 ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1

สามารถจำแนกย่อยได้ 2 ชั้นคุณภาพ ได้แก่

1) **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ** ซึ่งจะมีพื้นที่ทั้งป่าคอน้างอุดมสมบูรณ์แผ่ปกคลุมไปทั่วบริเวณ มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ ดังนี้

(1) ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นที่ป่าเป็นรูปแบบอื่นอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อรักษาป่าไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารอย่างแท้จริง

(2) ให้กรมป่าไม้บำรุงรักษาป่าธรรมชาติที่มีอยู่ และระงับการทำไม้โดยเด็ดขาด และให้ดำเนินการป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเข้มงวดและกวดขัน

(3) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินใด ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ ภายหลังปี พ.ศ. 2526 กำหนดให้ใช้มาตรการดังนี้ หากกำหนดเป็นลุ่มน้ำชั้น 1 เอ ไปแล้วภายหลังสำรวจพบว่าเป็นที่รกร้างว่างเปล่าหรือป่าเสื่อมโทรม ให้กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกสร้างป่าทดแทนต่อไป

(4) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินใด ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ ภายหลังปี พ.ศ. 2526 กำหนดให้ใช้มาตรการดังนี้ หากพื้นที่กำหนดเป็นลุ่มน้ำชั้น 1 เอ ไปแล้วเป็นบริเวณที่มีประชาชนอาศัยอยู่ดั้งเดิมอย่างถาวร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดที่ทำกินให้เป็นการถาวรเพื่อป้องกันการโยกย้ายและทำให้การทำลายป่าขยายแนวออกไป

2) **พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 บี** ซึ่งเป็นพื้นที่ปราศจากป่าปกคลุมมีข้อกำหนดในการใช้ประโยชน์ ดังนี้

(1) พื้นที่ใดที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพเพื่อประกอบการเกษตรรูปแบบต่าง ๆ ไปแล้วให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณากำหนดการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม

(2) พื้นที่ใดที่มีการพัฒนาเพื่อทำเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจรูปแบบต่าง ๆ ไปแล้ว หากมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะต้องดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ ในลักษณะเอื้ออำนวยต่อการรักษาคุณภาพของลักษณะนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ

(3) พื้นที่ใดไม่เหมาะสมต่อการเกษตรหรือการพัฒนาในรูปแบบอื่น ๆ ให้กรมป่าไม้ดำเนินการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพต้นน้ำลำธาร

(4) ในกรณีที่ต้องมีการก่อสร้างถนนผ่านเข้าไปในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นนี้หรือการทำเหมืองแร่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในโครงการจะต้องดำเนินการควบคุมการชะล้างพังทลายของดินที่เกิดขึ้นในบริเวณโครงการ เนื่องจากการปฏิบัติในระหว่างดำเนินการและภายหลังเสร็จสิ้นโครงการไม่ให้มีตะกอนไหลลงสู่แม่น้ำจนทำให้เกิดอันตรายแก่สัตว์น้ำและไม่สามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้

(5) ในกรณีที่หน่วยงานราชการใดจำเป็นต้องใช้ที่ดินในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งโครงการนั้นสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติแล้ว ในส่วนราชการเจ้าของโครงการฯ จะต้องนำโครงการเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดทำ ☐ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ☐ ของโครงการเพื่อเสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2 ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2

มาตรการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนี้เข้มงวดน้อยกว่าพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 ซึ่งมีข้อกำหนดดังนี้

1) การใช้พื้นที่ทำเหมืองแร่ สามารถอนุญาตได้แต่ต้องมีการควบคุมวิธีการปฏิบัติในการใช้ที่ดินเพื่อการนั้น ๆ อย่างเข้มงวด และเป็นไปตามระเบียบทางราชการ เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่ต้นน้ำลำธารและพื้นที่ตอนล่าง

2) การใช้ที่ดินเพื่อทำกิจกรรมทางเกษตรกรรมควรหลีกเลี่ยงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการปลูกป่าในบริเวณที่ถูกทำลายโดยเร่งด่วน

2.3 ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3

มาตรการในการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนี้เข้มงวดน้อยกว่าพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 ซึ่งมีข้อกำหนดไว้ดังนี้

1) การใช้พื้นที่ทำเหมืองแร่ เกษตรกรรม หรือกิจกรรมอื่น ๆ ให้สามารถทำได้แต่ต้องควบคุมวิธีการปฏิบัติอย่างเข้มงวด ให้เป็นไปตามหลักอนุรักษ์ดินและน้ำ

2) การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนี้ให้ถือแนวปฏิบัติดังนี้ ในบริเวณที่มีผิวดินลึกมากกว่า 50 เซนติเมตร ให้ใช้เป็นบริเวณปลูกไม้ผล ไม้เศรษฐกิจ และพืชเศรษฐกิจยืนต้นอื่น ๆ ตามความเหมาะสมแต่ต้องใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่ถูกต้อง ส่วนบริเวณที่หน้าดินบางจะมีหน้าดินลึกน้อยกว่า 50 เซนติเมตร เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรมเพราะจะทำให้สูญเสียความชื้นของผิวดินโดยง่ายควรจัดให้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

2.4 ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4

มาตรการในการใช้ที่ดินในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนี้จะมีความเข้มงวดน้อยกว่าพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 ซึ่งมีข้อกำหนดไว้ดังนี้

1) การใช้พื้นที่ทำเหมืองแร่ และกิจการอื่น ๆ ให้อนุญาตได้ตามปกติ โดยถือปฏิบัติตามระเบียบของราชการอย่างเคร่งครัด

2) การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนี้พึงปฏิบัติดังนี้

- ในบริเวณที่มีความลาดชันร้อยละ 18-25 (เทียบโดยระยะ 100 เมตรมีความสูงต่างระดับกัน 18-25 เมตร) และมีดินลึกน้อยกว่า 50 เซนติเมตร สมควรใช้เป็นพื้นที่ป่าและไม้ผล โดยมีการวางแผนตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

- บริเวณที่มีความลาดชันระหว่างร้อยละ 6-18 ควรใช้เพาะปลูกพืชไร่ โดยมีการวางแผนตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.5 ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5

มาตรการในการใช้ที่ดินในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนี้จะมีความเข้มงวดน้อยที่สุด และมีข้อกำหนดน้อยมากดังนี้

1) การใช้ที่ดินเพื่อกิจการเหมืองแร่ การเกษตร ทำได้โดยปกติ

2) การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำนี้จะต้องปฏิบัติดังนี้

- ในบริเวณที่มีหน้าดินลึกน้อยกว่า 50 เซนติเมตร ควรเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ ป่าเอกชน ไม้ผล ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ
- บริเวณที่หน้าดินมีความลึกเกินกว่า 50 เซนติเมตร ควรใช้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวและพืชไร่ ป่าเอกชน ไม้ผล ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ หรือเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- ในกรณีที่จะใช้ที่ดินในชั้นคุณภาพนี้เพื่อการอุตสาหกรรมควรหลีกเลี่ยงพื้นที่ ซึ่งมีศักยภาพทางการเกษตรสูง

จากข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพต่าง ๆ สรุปสาระสำคัญได้คือ การใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่ต้องสงวนรักษาไว้เป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและเป็นพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ ไม่ควรจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อใช้ทำการเกษตร สำหรับการให้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 34 และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 นั้น ให้ใช้ทำการเกษตรได้แต่ต้องมีมาตรการตามข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำ ได้แก่ มาตรการด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน เป็นต้น ข้อกำหนดต่าง ๆ จึงมีมาตรการที่เข้มงวดแตกต่างกัน เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน และให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ฐานข้อมูล และแผนบริหารจัดการพื้นที่
เพื่อฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณพื้นที่ป่าพรุ

ควนบีเสียน

